Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 102

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ 1884 (Ն. Տ.) 16 ՄԱՅԻՍ

21 ՐԷՃԷՊ 1301

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ. երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան, իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده {ارەولك}

غزته‌سی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
»	»	Ամսական	»	»	20
»	»	Հատով	»	»	1
Գաւառաց	համար	Տարեկան	»	»	240
»	»	Վեցամսեայ	»	»	120
»	»	Եռամսեայ	»	»	60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

ԱԶԳ

"Արեւելք"ի 35, 63, 69, 72, 77 և 85 թիւերը սպառած ըլլալով՝ կը խնդրուի որ եթէ ունեցողներ կան, բարեհաճին մեզ բերել, փոխարէն կամ դրամ ընդունելու և կամ նոր թերթեր առնելու պայմանաւ։

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

(Թղթատարով եկած լրագիրներէն)

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴ

Լոնտոն, 10 մայիս. Թայմզ խստիւ կը քննադատէ Ֆրանսայի վերագրուած այն դիտումը թէ, Եգիպտոսի համար ելմտական միջազգային հսկողութեան մը հաստատումը պիտի առաջարկէ Դեսպանախորհրդին։ Այսպիսի միջազգային հսկողութիւն մը, կ'ըսէ Թայմզ, նախկին անգլօ-ֆրանսական կրկնակ հսկողութենէ տարբեր բան մը չպիտի լինի, և առաջուընէ աւելի դժուարութեանց պիտի բաղխի, և վնաս պիտի հասցնէ Անգլիոյ կենսական շահուց յԵգիպտոս և ի Սուէզ։ Եթէ Դեսպանախորհուրդն այդպիսի եզրակացութեան մը յանգի, կը փճացնէ բոլոր այն ջանքեր և զոհողութիւններ զորս Անգլիա Աղեքսանդրիոյ ռմբակոծումէն ցայսօր կատարած է յԵգիպտոս։ Անգլիական ո՛չ մէկ նախարարութիւն կրնայ հանդուրժել այդպիսի կարգադրութեան մը։ Եւ որպէս զի այս տեսակ պատահականութեան մը առիթ չտրուի, Անգլիա պարտի նախապէս քննել թէ պէտք չէ՞ զգուշական միջոցներ ձեռք առնուլ, եթէ ո՛չ բոլորովին լքանել Դեսպանախորհրդոյ մը գումարման գաղափարը։ Թայմզ չընդունիր նաեւ որ Դեսպանախորհուրդն Եգիպտոսի ելմտական խնդրէն տարբեր խնդրով մը զբաղի, և կ'ուզէ որ ելմտական խնդրոյն ալ սահմաններն այնչափ որոշապէս ճշդուին, որ նոյն խնդրոյ առթիւ անդէպ առաջարկներ չներկայացուին, նման Ֆրանսայի վերագրուած առաջարկութեան։

Երեսփոխանաց ժողովոյ մայիս 9 ի նիստին մէջ, Պ. Կլատստոն յայտարարեց թէ «Դեսպանախորհրդոյ գումարման տեղը տակաւին վերջնապէս որոշուած չէ, բայց հրաւիրագիրը ճշդած է Դեսպանախորհրդին վիճաբանութեանց հիմերն։ Այսու ամենայնիւ, տէրութիւնք իշխանութիւն ունին հրաւիրագրոյն մէջ նշանակուածէն տարբեր խնդիր յուզելու։ Ամէն նոր խնդիր մը կը ծագի, և կերպիւ իւիք նոր Դեսպանախորհրդոյ մը գումարումը հարկ կը լինի. բայց Նախարարապետը չի կրնար ապահովել ժողովը թէ երբ տէրութեանց ներկայացուցիչք գումարուին, միջազգային կարեւորութիւն ունեցող խնդիր մը չպիտի դնեն գրասեղանին վրայ։ —Երեսփոխան մը հարցունելով թէ, «Եթէ Դեսպանախորհրդոյ անդամոց մեծամասնութիւնը ջանայ վիճաբանութեան ենթարկել քաղաքական ուրիշ կարեւոր խնդիրներ, յորս Անգլիա մեծ շահ ունի, վեհ Թագուհւոյն կառավարութիւնն արդեօք պիտի մերժէ՞ քննել այդ խնդիրներ,» —Պ. Կլատստոն պատասխանեց. «Յոյժ անպատշաճ և միւս տէրութեանց ինչպէս նաեւ մեզ համար անարգական կը լինի՝ այդ արտաքին խնդրոց վիճաբանութեան մտնել։» —Թայմզ դժգոհ է Պ. Կլատստոնի այս երկդիմի պատասխաններէն, որք իրեն երկիւղ կը ներշնչեն թէ նախարարութիւնն ի վերջոյ պիտի ընդունի որ Եգիպտոսի ելմտական խնդրէն տարբեր խնդիրներ ևս քննուին Դեսպանախորհրդոյն մէջ, քանի որ այդպիսի խնդիրներ յարուցանելու մասին ուրիշ տէրութեանց իշխանութիւն ունենալը կը ճանչէ։

Գահիրէէն, մայիս 10 թուով, առ Ռեւդեր. Ֆրանսայի դիւանագիտական գործակատար Պ. Պառէռ Բարիզ կոչուեցաւ։ Եգիպտոսի դատական բարենորոգման յանձնաժողովոյն մէջ իւր աշխատութիւնները վերջացնելուն պէս, Պ. Պառէռ Ֆրանսա պիտի երթայ, և Եւրոպա պիտի մնայ Դեսպանախորհրդոյ միջոցին։ Եթէ մէն մի տէրութիւն երկու ներկայացուցիչ ունենայ Դեսպանախորհրդոյ մէջ, Պ. Պառէռ ֆրանսական երկրորդ պատուիրակ պիտի լինի։

Լոնտոն, 13 մայիս. Երեսփոխանաց ժողովոյ այս գիշերուան նիստին մէջ, Պ. Կլատստոն, Սըր Միքայէլ Հիքս Պիչի պարսաւանաց քուէին պատասխանելով, ճանչեց թէ անգլիական կառավարութիւնը պարտաւոր է օգնութիւններ ղրկել Կորտոն զօրավարին ճիշդ այն միջոցին երբ հնար լինի այս։ —Թայմզ այս առաւօտ կ'ըսէ թէ այն եղանակն որով Պ. Կլատստոն պաշտպանեց Անգլիոյ աշխարհակալութիւնն յԵգիպտոս, զարմանք ազդեց նոյն իսկ նախարարապետին բարեկամաց։

ՌՈՒՍԻԱ Ի ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԱՍԻԱ

Անգլիոյ Լորտերու ժողովին մայիս 8 ի նիստին մէջ, Լորտ Ռոզպէրի հարցուց Արտաքին գործոց նախարարին թէ, կառավարութիւնը կրնա՞յ հաստատել կամ ժխտել այն լուր թէ պայմանագիր մը կնքուած է՝ Պարսկաստանի կողմէ Սարախսի Ռուսիոյ թողման համար։ Լորտ Կրանվիլ պատասխանեց. «Այս լուրն հաստատող տեղեկութիւն մը չէ հասած մեզ։ Եթէ հաստատուէր, դժուարաւ պիտի հաւատայի։ Սարախս պաշտպանուած է պարսիկ զօրաց կողմէ. և անցեալ սեպտ. ին մեր գործակատարն ի Բեդրբուրկ կը հաւաստէր մեզ թէ Սարախս միշտ դուրս պիտի մնար ռուսական գծէն։ Չգիտցած մէկ բանիս վրայ ենթադրութիւն չեմ ուզեր ընել. բայց կարի հաւանական կը համարիմ թէ երկու Սարախսներն իրարու հետ շփոթուած են այս գործի մէջ։»

Թայմզ լրագրոյն Բեդրբուրկի թղթակիցը կը հեռագրէ այս մասին մայիս 9 թուով. — «Լորտ Կրանվիլ Խորհրդարանին մէջ յայտարարեր է թէ Սարախսի Ռուսիոյ թողման զրոյցը չէ հաստատուած։ Պէտք է գիտնալ թէ այդ զրոյց Կովկասի պաշտօնական լրագրին մէջ յիշուած էր իբրեւ ճիշդ լուր մը, Տոնտուքոֆ-Քորսաքոֆ իշխանին Կեդրոնական Ասիա երթալուն առթիւ, և այնուհետեւ պաշտօնապէս չէ՝ հերքուած։ Խնդրոյն տեղեկութիւն ունեցողներ տարակոյս չունին այս մասին, և գործնական տեսակէտէ մը նայելով, համոզուած են թէ Սարախս վաղ կամ անագան Ռուսիոյ պիտի լինի, ինչպէս ցոյց տրուած է Ռուսիոյ սպայակոյտին Կեդրոնական Ասիոյ քարտէսին նորագոյն տպագրութեան մէջ ալ։ Այդ քարտէսի վրայ կը տեսնենք թէ ռուսական սահմանագիծը, Պարսկաստանի թողլով զԼութֆապատ, զԱդաք և զՍարախս բոլորովին կ'անջատէ Շահին երկիրներէն։

«Սարախսի խնդրոյն վրայ տրուելիք բացատրութիւնը սա պիտի լինի թէ երկու Սարախսներ կան, —Հին Սարախսի աւերակները Թէճէնտ գետի ձախ եզրին վրայ և Նոր Սարախս՝ աջ եզրին վրայ։ Ռուսք հաւանօրէն առած են միայն Հին Սարախս, բայց Տփղիսի պաշտօնական Քաւքազ լրագիրը կ'ըսէր թէ Պարսկաստանի հետ սահմանագլխոյ մասին կնքուած նոր պայմանագրով Ռուսիոյ թողուած Սարախսը, գետին ո՛ր կողմն ալ լինի, «ի մօտոյ պիտի պարպուի պարսիկ զօրաց կողմէ»։ Ուրեմն, երկու Սարախսներու ղանազանութիւնը գործնականապէս որ և է տարբերութիւն չըներ։ Այդ բան շատ կը նմանի Ռուսաց Մերվ մտնելուն առթիւ Փօշուդ Խան Գալէ և Մերվ բառերուն նկատմամբ ծագած անտեղի թիւրիմացութեանց։ Քոմարոֆ զօրավարն իւր հեռագրով կ'ըսէր թէ կռիւ մ'ունեցած էր Փօշուդ Խան Գալէի Թէքքէ Թիւրքմէններու հետ, Մերվի ճամբուն վրայ, մինչդեռ Փօշուդ Խան Գալէ Մերվի բերդն իսկ է։ Չկայ Մերվ անուամբ քաղաք. բոլոր գաւառին անունն է Մերվ։

«Սարախսի թողումը Ռուսիոյ և Անգլիոյ միջեւ ծանր խնդիր մը չի կրնար յարուցանել, քանի որ երկու տէրութիւններն ալ իրարու բրածին աչք գոցելու քաղաքականութեան կը հետեւին։ Եթէ Ռուսիա երբեմն խոստացեր էր չգրաւել զՍարախս, այսու ամենայնիւ չմերժեց ընդունիլ զայն երբ կամաւորապէս կնքեալ պայմանագրով մը Պարսկաստան իրեն թողուց, ինչպէս կը ծանուցանէ Քաւքազ։»

ՌՈՒՄԱՆԻԱ
ԵՒ
ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆՔ

Եւրոպիոյ մէջ նորէն լրջօրէն կը խորհուի միահաղոյն միջոցներ ձեռք առնուլ արքայասպաններու և ուժանակով գործ տեսնողներու դէմ։ Պիսմարք իշխանը մայիս 9ին Գերմանիոյ Երեսփոխանաց ժողովոյն կարդաց մեթերնական ծանուցագիր մը, զոր 1881ի մարտին Վիլհէլմ կայսրն իրեն ուղղած էր, Աղեքսանդր Բ. կայսեր մահուան լրոյն վրայ։ Գերմանիոյ կայսրը կ'ըսէր.

«Ամսոյս 13ին գործուած ոճիրը կը նորոգէ իմ համոզումս թէ ժամանակն եկած է ցրելու այն կարծիք թէ քաղաքական պատճառներով վեհապետներ սպանել արդարանալի է։ Այդ բան Եւրոպական տէրութեանց աջակցութեամբ միայն կրնայ կատարուիլ։ Գլխաւոր բանն է համոզել Անգլիան, Ֆրանսան և Զուիցերիան, բայց գործը դիւրին չէ, ըստ որում այդ ազգեր ցարդ օրէնքներ չունին քաղաքական սպանութեանց դէմ։ Բայց Անգլիա վերջերս իւր հողին վրայ գործուած ոճիրներու պատճառաւ տրամադիր կ'երեւի իւր օրէնքներն աւելի խստացնել այս մասին, և հետեւապէս կրնայ գործակից լինել մեզ։ Աւելի դժուար պիտի լինի համոզել Ֆրանսան և Զուիցերիան։ Դուք գիտէք թէ ես ի՛նչ կը խորհիմ քաղաքական սպանութեան փորձերուն կամ դաւադրութեանց վրայ, և թէ ոստիկանական միջոցք բաւական պաշտպանութիւն չեն ընծայեր Աղեքսանդր կայսեր սպանութեան նման ոճրագործութեանց դէմ։ Այս եւս մի նոր ապացոյց է թէ Պետութեանց բարեկեցութիւնն և հանրային կարգապահութիւնը պիտի վտանգին եթէ Եւրոպական տէրութիւնք միաբանելով ընդհանուր կերպիւ չհարուածեն չարիքը։»

Պիսմարք իշխանն ապա բացատրեց թէ, Վեհապետին այս հրաւէրին վրայ, պէտք եղած ձեռնարկներն սկսաւ, և խնդրեց Ռուսիայէն, որ այս խնդրոյ հետ ամենէն աւելի վերաբերութիւն ունեցող տէրութիւնն էր, միւս տէրութիւնները Դեսպանախորհրդոյ մը հրաւիրել այս նկատմամբ, խոստանալով թէ Գերմանիա ի բոլոր սրտէ պիտի աջակցէր։ Ռուսիա ժամանակ չկորսնցուց և տէրութիւններն ի Դեսպանախորհուրդ հրաւիրեց ի Բրուսէլ, բայց Անգլիոյ մերժողական պատասխանին վրայ, այդ խորհուրդ ջուրն ինկաւ։ Ռուսիա, Աւստրիա և Գերմանիա յայտարարեցին անմիջապէս թէ պատրաստ են մասնակցելու այսպիսի Դեսպանախորհրդոյ մը, մինչ Ֆրանսա իւր մասնակցութեան պայման կը դնէր Անգլիոյ մասնակցութիւնն, որ մերժեց։ Զուիցերիա և ուրիշ տէրութիւնք պատասխաներ էին թէ Արեւմտեան տէրութեանց բռնելիք ընթացքէն կախում ունի իրենց որոշումը։ Բայց համաձայնութիւնք շարունակեցան ընդմէջ Գերմանիոյ, Ռուսիոյ և Աւստրիոյ, և ի վերջոյ Աւստրիա յայտարարեց թէ չէր կրնար այս մասին համաձայնութեան մը գալ միւս երկու կայսրութեանց հետ, որք, խնդրոյն նախաձեռնութիւնն առանձնած լինելով, դեռ կը խորհին թէ ինչ պէտք է ընել։

Պիսմարք իշխանն ապա յիշելով ԳԵՐՄԱՆԻԱ անուն ազգային նորակառոյց հսկայակապ արձանին նաւակատեաց հանդիսին օրն ուժանակով օդն հանելու դաւադրութիւնն, որ ժամանակին երեւան ելնելով, ապարդիւն մնացած էր, գոհութիւն յայտնեց որ Խորհրդարանը վերջապէս յատուկ օրէնք մը պիտի սահմանէ պայթուցիկ նիւթեր կրելու մասին, զոր պիտի ենթարկէ մեծ սեղմումներու։

ՍՊԱՆԻԱ, ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԱՐՈՔ

Մատրիտէն մայիս 9 թուով կը հեռագրեն առ Թայմզ.

«Ամէն կուսակցութեանց վերաբերեալ սպանիական թերթեր ուշադրութիւն կը հրաւիրեն Մարոքի մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն վրայ։ Ձեւտայի դիրքը պաշտպանողական լաւ վիճակի մը մէջ դնելու համար ցարդ կատարուած աշխատութիւններէն զատ, սպանիական կառավարութեան խորհուրդ կը տրուի նոյն բանն ընել Ճաֆարան կղզեաց մէջ, որք մերձաւոյն են Ճեզայիրի սահմանագլխոյ։ Իզապէլլա Բ. կղզին, որ մօտագոյն է հաստատուն երկրի, բոլորովին լքեալ վիճակի մէջ կը գտնուի, որովհետեւ հին պարիսպներու վրայ կանգնած քանի մը հին թնդանօթներէ զատ դիմադրութեան միջոցք չկան. մինչդեռ Մթերանոցը կը պարունակէ 8 խոշոր Քրուբի թնդանօթներ, որք լաւ դիրքի մէջ կրնան դրուիլ եթէ հողային ամրութիւնք չլինէին։ Այս Քրուբի թնդանօթաց համար մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք կան»։ Սպանիոյ այն զինուորական պատրաստութիւնք կարեւոր կը համարուին՝ «Մարոքի դէպքերէն» Սպանիոյ շահուց համաձայն օգուտ մը քաղել կարենալու համար։

ՖՐԱՆՍԱ

Չափաւոր հանրապետական լրագիրք դժգոհ են Բարիզի Թաղապե-

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

76

ԽԱԶԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ԺԱ.

ՓԱԽՈՒՍՏ

Այդ սառնութիւնը սկսվեցաւ մեր մէջ այն օրից, երբ իմ երիտասարդ ընկերներից մէկը յայտնեց ինձ քաւոր Պետրոսի ամբողջ ծրագիրը, թէ որպիսի հնարներ էր նախապատրաստել նա, որ կէս ճանապարհից փախցնէր իր աքսորական ընկերներին։ Ես այն ժամանակ մերժեցի երիտասարդի առաջարկութիւնը, վճռական կերպով պատասխանելով, թէ ամենեւին չի պիտի մասնակցեմ նրանց ձեռնարկութեան մէջ, և աւելացրի, թէ լաւ է ինձ հանքերում մաշվել և համբերութեամբ սպասել իմ ճակատագրի վախճանին, քան թէ ազատութիւն գտնել քաւոր Պետրոսի ձեռքով։

Այն օրից անցել էին երկու ամբողջ ամիսներ։

Մի գիշեր նոյն երիտասարդը մօտեցաւ ինձ։

— Մուրադ, ասաց նա, — դու դարձեալ միտքդ չես փոխել։

— Ի՞նչ բանի համար, հարցրի ես։

— Յիշո՞ւմ ես մեր մէջ մի քանի ամիս առաջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը։

— Յիշում եմ։

— Եգուց երեկոյեան պահուն պիտի կատարվի գործողութիւնը...

— Ինչ որ ուզում էք կատարեցէք. ես չեմ փոխել իմ միտքը, — ես ամենեւին չեմ մասնակցելու ձեր ձեռնարկութեանը...

Նա բռնեց իմ աջը և աղաչաւոր դէմքով աչքերը դարձրեց դէպի իմ երեսը։

— Լսի՛ր, Մուրադ, յամառութեան ժամանակ չէ. քո կամակորութիւնը կը կորցնէ քեզ։ Մտածիր, որ դու դեռ երիտասարդ ես, քո առջև դեռ ընդարձակ ասպարէզ կայ գործելու և բախտաւոր լինելու։ Քաւոր Պետրոսը իր որդու նման սիրել է քեզ, այժմ նոյնպէս սիրում է։ Նա քեզանից ձեռք չի վեր առնի. նա կը գայ քո ետեւից, ուր որ տանում են քեզ, և մինչև չազատէ քեզ, չի հանգստանայ։ Եթէ չես հաւատում, քեզ ցոյց կը տամ նրա նամակը։

Նա տուեց ինձ մի թղթի կտոր, որի վրա գրված էին մի քանի տողեր միայն. ստորագրութիւնը և ձեռագիրը քաւոր Պետրոսինն էր։ Ահա նրա բովանդակութիւնը. «Սիրելի Մուրադ, հնազանդվի՛ր, ինչ որ քո ընկերները կառաջարկեն քեզ, — մօտ է փրկութեան ժամը»...

Թէ ինչպէս էր հասել այդ թուղթը նրա ձեռքը, ես չը գիտեմ, բայց ես զզուանքով յետ տուի, ասելով.

— Եթէ հազար այս տեսակ նամակներ գրելու լինի նա, ես դարձեալ իմ միտքը չեմ փոխի։ Ես վճռել եմ, վաղուց վճռել եմ բնաւ յարաբերութիւններ չունենալ խաչագողների հետ։ Ես նրանց մատնութեամբ Սիբիր եմ գնում, բայց չէի ցանկանայ նրանց ձեռքով ազատված լինել։

— Այդ ես հասկանում եմ, պատասխանեց երիտասարդը, — և մասամբ իրաւունք եմ տալիս քո դժգոհութեանը։ Բայց ոչինչ չէ արգելում քեզ այդ դրութիւնից ազատվելուց յետոյ կտրել քո յարաբերութիւնները խաչագողների հետ։

— Բանը նրանումն է, որ նրանց ձեռքով ազատվելը ինձ համար անարգանք եմ համարում։

— Այդ խօսքը շատ վիրաւորական է, Մուրադ, ասաց երիտասարդը փոքր ինչ վրդովված ձայնով, — բայց ես ուշադրութիւն չեմ դարձնի և կը յիշեցնեմ քեզ մի ուրիշ բան, որը, որպէս երեւում է, մոռացել ես դու։ Դու յիշո՞ւմ ես այն անբախտ աղջկան, որը սիրում էր քեզ, որին սիրում էիր և դու։ Արդեօք չե՞ս մտածում վերադառնալ նրա մօտ, գտնել նրան, ուրախացնել նրան։ — Գիտե՞ս ինչ դրութեան մէջ թողեցիր նրան։

— Գիտեմ... Բայց ինձ յայտնի չէ, արդեօք ո՞ղջ է նա, թէ...

Վերջին խօսքը ես չը կարողացայ արտասանել, դա դանակի պէս կըտրատում էր իմ սիրտը։ Երիտասարդը հանգստացրեց ինձ, ասելով.

— Ողջ է։ Նրա վէրքը մահացու չէր։ Մենք այդ մասին ճիշտ տեղեկութիւն ունենք։

Ընթերցողը յիշում է, որ ինձ դէպի աքսոր ճանապարհ դնելու առաւօտը յանկարծ յայտնվեցաւ Նէնէն և իր բարկութեան խռովութեան մէջ խլեց զինուորների մէկի ձեռքից հրացանը և արձակեց։ Թէեւ ոչոքին չը վնասեց նա, բայց նրա վարմունքը այն աստիճան հակառակ էր օրէնքի, որ մի զինուոր հրացանի սուինով վիրաւորեց նրան, և նա ընկաւ. «Խելագար աղջկայ» համարումը և հոգեկան հիւանդութեան ապացոյցները միայն կարողացան ազատել նրան օրէնքի խիստ դատապարտութիւնից։

Նէնէի անունը յիշեցնելով, երիտասարդը շօշափեց սրտիս ամենազգայուն լարերը. իմ յամառութիւնը մեղմացաւ, իմ կամակորութիւնը միանգամից փշրվեցաւ և ես պատրաստ էի ասել նրան. «լաւ, համաձայն եմ, կը միանամ ձեզ հետ», — բայց դարձեալ շուտով ես տիրապետեցի ինձ, կարծես, իմ կամքի զօրութիւնը կըրկին վերադարձաւ, երբ մտաբերեցի թէ ինչ բան է խաչագողը կամ ի՛նչ է նշանակում միանալ նրանց հետ։

— Ոչ, պատասխանեցի նրան, — երբէք, երբէք ձեզ հետ գործ ունենալ չեմ կարող։

Երիտասարդի դրութիւնը անտանելի դարձաւ։ Նա գործ դրեց իր վերջին ուժը, աշխատելով Նէնէի յիշատակով գրաւել ինձ։ Այդ փորձը անցաւ ապարդիւն։ Այժմ ինչ պիտի անէր նա։ Նա յայտնեց ինձ մի գաղտնիք, հաստատ յոյս ունենալով, որ կը համոզէ ինձ, որ ես կը մասնակցեմ նրանց ձեռնարկութեան մէջ։ Ես մերժեցի։ Բայց գաղտնիքը մնաց ինձ մօտ։ Այժմ կարող էր նա ապահով մնալ, որ ես նրանց գաղտնիքը չէի յայտնի ում որ հարկն էր և արգելք չէի դնի նրանց դիտաւորութեան կատարվելուն։ Խաչագողները սաստիկ կասկածաւոր մարդիկ են։ Ես նկատեցի այդ և բոլորովին անկեղծութեամբ միամտացրի նրան, ասելով.

— Դուք ինչ որ ցանկանում էք, արեցէք, ես ոչ մի կերպով չեմ խանգարի ձեզ, միայն ինձ հանգիստ թողեցէք։

— Ազնի՞ւ խօսք ես տալիս։

— Ազնիւ խօսք եմ տալիս։

Նա սեղմեց իմ ձեռքը և հեռացաւ։

Ես մնացի միայնակ, մեր կալանքի մի անկիւնում նստած։ «Այդ մարդիկը պիտի փախչեն, մտածում էի ես, նրանց դեռ չը բռնած, ազատ մնացած ընկերները դրսից կօգնեն նրանց և անպատճառ կըյաջողեցնեն գործը, իսկ ես կը մնամ իմ կապանքների մէջ։ Ինձ կը տանեն այնտեղ, ուր մարդիկ կենդանի թաղվում են հանքերի անձաւներում և խլուրդների նման աշխատում են ստորերկրեայ մթութեան մէջ»։ Չը նայելով այդ բոլորին, իմ սիրտը հանգիստ էր. ես հաւատացած էի, որ վերջ ի վերջոյ ինձ համար էլ կը բացվէր ազատութեան դուռը, բայց աւելի արդար, աւելի օրինաւոր ճանապարհով. Իմ մեղքերը զղջացած, ճշմարտութեան շաւղի վրա կանգնած յանցաւորին պէտք է ներվէր, պէտք է նրա համար փրկութիւն լինէր։

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

տական կամ քաղաքապետական (Մունիսիբալ) ընտրութեանց արդիւնքէն, յորս Ինքնավարական կամ Ծայրայեղ Հանրապետականք մեծամասնութիւն չահեցան ի վնաս Չափաւոր Հանրապետականաց։ Ինքնավարականք կ'ուզեն Բարիզի Կեդրոնական Քաղաքապետութիւն մ'ունենալ, որով կերպիւ ինչ վերակենդանացուցած կը լինին 1871 ի Գօմմիւնը, Հասարակորդ։ Ամբողջ Բարիզի Քաղաքապետութիւն մը բնականապէս այնքան զօրաւոր կը լինի, որ Պետութեան մէջ Պետութիւն մը կը կազմէ, և բստ որում մեծամասնութեամբ ծայրայեղ հանրապետականներէ, ընկերվարականներէ, անիշխանականներէ և հասարակորդականներէ պիտի բաղկանայ, ոչ նուազ դժուարութիւն պիտի յարուցանէ հանրապետական կառավարութեան։ Լուծեալ քաղաքապետական խորհուրդն 1880 ին արդէն առաջարկեր էր Կեդրոնական Քաղաքապետութեան մը հաստատումը, բայց կառավարութիւնը մերժեր էր։ Այս անգամ նոյն պահանջումն ընողներ առաւելագոյն թիւ մը կը կազմեն Բարիզի քաղաքապետական խորհրդականաց (Գօնսէյլ Մունիսիբալ) մէջ։

Առ այժմ, Բարիզի քաղաքապետական ընտրութեանց նշանակութիւնը սա է թէ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ վերոյիշեալ ծայրայեղ տարերք մեծամասնութիւն կը կազմեն, և որովհետև այս տարերաց ծայրայեղութիւնները կրնան տագնապ մը յառաջ բերել չափաւոր հանրապետական ժողովրդեան մէջ, և զայն յուսահատեցնել հանրապետական կառավարութեան մասին, հակահանրապետական կուսակցութիւնք ուրախ են, և յայտնապէս կը յայտարարեն թէ Բարիզի ընկերվարականաց, անիշխանականաց և հասարակորդականաց բոլոր այս արարքն ու տարած յաղթանակն իրենց (Արքայականաց կամ Պոնափարդեանց) դատին ոյժ պիտի տան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թէհրանէն հեռագիր մը հասաւ երէկ առ Ամեն. Ս. Պատրիարքն, որով ծանուցուած է թէ Պարսկաստանի և Հնդկաստանի ազգայնոց կողմանէ յանձնարարեալ է իրենց պատուիրակաց՝ Ս. Էջմիածնի մէջ Կաթողիկոսական քուէ տալ Նորին բարձր Սրբազնութեան համար։

Ինչպէս շաբաթ օրը գրած էինք, Երուսաղեմայ պարտուց խնդրոյն համար երեքշաբթի բարձր. մեծ Եպարքոսին մատուցանելի գիրը նոյն օրը չտրուեցաւ, և մինչև ցայսօր որոշեալ չէ մատուցման օրը։

Դարձեալ կը լսեմք, թէ Եկեղեցական Համագումար ժողովը մօտերս պիտի գումարի՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ծանուցեալ խնդրոյն կարգադրութեան համար։ Կը լսեմք նաև, թէ նոյն իսկ Եկեղեցական ժողովոյ հարք կը գտնեն՝ Համագումար ժողովոյ նստին մինչև ցարդ յետաձգման դէմ։

Ընտանիք մը կայ, որոյ հայրը Ազգին բազմաշխատ և արդիւնաւոր դասատուներէն մին է, և որոյ անդամք կարող են երկսեռ վարժարանի մը ուսանելեաց գրեթէ մեծագոյն մասն աւանդել, և մաքուր գիր և ընտիր աշխատութիւն ալ սովրեցնել։ Կը յուսացուի թէ սոյն ընտանիքն կրնայ օգտակար լինել դասատուի մը։

Պէտք ունեցողը կը հրաւիրուի առ խմբագրութիւն լրագրոյս։

Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԵՒ Մ. ԳՈՒԼԱԳՍԸԶԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻՆԵՐԱՒ ԴԱՏԸ

Յ. Գուրգէն էֆ.ի՝ դանակահարութեան ծանուցեալ խնդրոյն առթիւ, Մարգար էֆ. Գուլագսըզեանի դէմ բացած դատին առաջին անգամ տեղի ունեցաւ երէկ Բերայի պատժական ատեանին առջև։ Բաւական թուով ունկնդիրք ներկայ էին, յորս նաև հայազգի փաստաբանք և լրագրաց ներկայացուցիչք։ Ատեանին կը նախագահէր Հիլմի էֆէնտի, և Ընդհ. դատախազի աթոռը բազմած էր փոխ դատախազ Տէվֆիք էֆէնտի։ Երկու կողմանք ալ փաստաբան չէին կարգած։ Ժամը 6½ին ատեանք բացուելով, կարդացուեցան նախ Ընդհ. դատախազին և Գում-գափուի ոստիկանութեան տեղեկագրերն։ Յետ որոյ Նախագահն հարցուց Գուրգէն էֆէնտիի, թէ ինչպէս եղաւ եղելութիւնը։ Գուրգէն էֆէնտի յայտնեց, թէ բստ որում առաջին անգամն է որ ինքը դատարանի մը կը ներկայանայ, և Թուրքերէն չգիտէ, բսելիքները գրաւոր պատրաստած է, և դատարանին հաւանութեամբ կարդաց գրութիւն մը, որով կծանուցանէ ազգային երեսփոխան և ազգային Ժողովոյ Մայր դիւանին առաջին ատենադպիր լինելն. կպատմէ՝ Ազգային ժողովոյ մարտ 29ին գումարման համար եղած պաշտօնական պատրաստութիւններն, մարտ 28ի հինգշաբթի երեկոյ Մասիս լրագրոյ մէջ՝ Ազգային ժողովոյ ատենապետ Փիստոստուր էֆէնտիի ստորագրութեամբ, Ազգային ժողովոյ գումարումն յետաձգող Ազգին հրատարակութիւն, և կյարէ թէ ինչպէս բազմաթիւ երեսփոխանք նոյնպէս և ինքն չվստահելով այդ Ազգին և բնաւ կարեւորութիւն չտալով՝ որոշեալ ուրբաթ օրն, բստ իւր պարտաւորութեան Պատրիարքարան կերթայ, և դահլճին մէջ ներկայ գտնուող երեսփոխանաց հետ խօսակցած և ժողովին բացման համար նշանակեալ ժամուն սպասած ատեն, յանկարծ աղմկի ձայն կլսուի, և ընկերացն հետ դուրս ելնելուն պէս, Գուլագսըզեան էֆէնտի վազելով կելնէ սանդուխքէն, և նախ երեսփոխան Փափազեան էֆէնտին կը դանակոծէ ձեռքի ցուպով, ներկայ գտնուող երեսփոխանաց ոմանք մէկմէկ սենեակ կփախչին. զիս ալ ուզելով կդանակոծէ նոյն ցուպով և ձախ թեւս կվիրաւորէ, և ես, որպէս զի չշարունակէ դանակոծութիւնը, ցուպը բռնեցի, և նա ցուպն առնելով խոյս տուաւ. ես, նոյն ժամուն տեղական ոստիկանութեան դիմեցի, ծանուցում եղաւ, և պաշտօնակիցներէս տօքթօր Թիրեաքեան էֆէնտի՝ որ ներկայ էր, դարմանեց թեւս. իսկ հետեւեալ օրը դատական վսեմ Նախարարին աղերսագիր մատուցի, բստ հրամանի Նորին վսեմութեան նախաքննութիւնք կատարուեցան, և ահա այսօր դատարանին ներկայացած եմք։ Գուրգէն էֆէնտի, յետ այսորիկ, կը պատմէ նոյն օրը Ազգային ժողովոյ նիստ ընելն, յետաձգման Ազգին դէմ բողոքելն և երեք օրէն յետոյ ժողովոյն գումարումն և կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցութեան գործը կատարելն։ Գուրգէն էֆէնտի կը վերջացնէ խօսքը, դիտելով թէ՝ Գուլագսըզեան էֆէնտի հակառակութիւն ունէր՝ Փափազեան էֆէնտիի. ամէնքը գիտեն, թէ Գուլագսըզեան էֆէնտի անցեալ տարի եկեղեցւոյ մէջ ռէվօլվէր քաշեց Փափազեան էֆէնտիի դէմ. բայց իւր և նորա մէջ յառաջագոյն ո՛ր և է դրդիչ ու ցաւեցուցիչ խօսք անցած չէ, և թէ՝ ինքն իւր պաշտօնն ու պարտաւորութիւնը կատարելու հետամուտ էր։

Ապա Նախագահն հարցուց Մ. Գուլագսըզեան էֆ.ի թէ այս բողոքագրոյն դէմ արդարացման ի՛նչ փաստ ունի։ —**Մ. Գուլագսըզեան էֆ.** Խնդիրը պէտք է հիմանց քննել. Հայոց Ազգային ժողովոյ երեսփոխանք մարտ 25ին կաթողիկոսական ընտրութիւն կատարելու համար հրաւիրագիր ստացած էին. բայց նիստէն օր մ'առաջ, Ատենապետին ստորագրութեամբ ժողովոյ յետաձգումը ծանուցանող ազդ մը տեսնուեցաւ. մեք ալ հետեւաբար պարտաւորեցանք չերթալ ժողովի. բայց նիստին առաւօտը տեսնելով որ Ներկայութեան տեղակալը Գալաթիայէն Պոլիս կը տարուի, գուշակեցինք թէ անցեալ իրիկուան ազդարարութիւնն Հակա-Ներսէսեան անուամբ կուսակցութեան մէկ նենգն է, և թէ նոյն յայտարարութիւնն ընելով, իրենց կամքն էր 80-85 երեսփոխան մասնակից չընել քուէարկութեան և ուզածնուն պէս գործը դարձնել։ Այս կուսակցութիւնը 20-25 անձնէ և անգործ անձերէ կը բաղկանայ, զորս կրնանք կոչել Ֆլէֆ Բէնտէրը որք ազգը կառնեն, կը ծախեն և իրենց շահուն գործիք կ'ընեն. այս կուսակցութիւնը Ս. Պատրիարքին ամէն մէկ գործերը և մինչև իսկ Բէրաթները կը խծբծէ, և երբ Պատրիարքն իւր շահուն գործիք չըլլար, կսկսի քննադատել և վատահամբաւել զնա լրագրաց միջոցաւ. այս կուսակցութիւնն է ահա [illegible] կոչուած նշանաւոր խմբակը։ —**Նախագահն.** Այդ խմբակի պարագլուխներուն անունը կրնա՞ք տալ. —**Գուլագսըզեան էֆ.** Գուրգէն էֆ.ին կրնայ տալ։ —**Նախագահն.** Ո՛չ, քանի որ դու կ'ամբաստանես, քու պարտքդ է անուանել զանոնք։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** — Անոնց գլխաւորք են Փափազեան, Դադարեան, Թիրեաքեան, Իզմիրլեան և այլ այսպիսի շահադէտ անձինք։ (Նախագահն ի կարգ հրաւիրեց զՄարգար էֆ. այս անպատշաճ բացատրութեան համար)։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** (շարունակելով) Այս խումբն ամէն բան կընէ Ազգին. դրամ ունի, զօրութիւն ունի, ազդեցութիւն ունի։ —**Նախագահն.** Եթէ դրամ ունին, ապա ուրեմն ինչպէս կըլլայ որ շահադիտութեան հետամուտ կլինին։ (Այս հարցումն անպատասխանի մնաց) **Գուլագսըզեան էֆ.** (շար.) վերջապէս հասկցայ թէ ժողովոյ յետաձգման ազդարարութիւնն այս խմբակի գործն էր, ուստի փութացի կառք մը նստիլ և երթայ Գում-գափուի Պատրիարքարանը . . . —**Նախագահն.** Կառքին թիւը մ'առքդ է. —**Գուլագսըզեան էֆ.** Չեմ յիշեր։ —**Նախագահն.** Դուք ամէն ժամանակ կառքո՞վ կ'երթաք ժողովի։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Ընդհանրապէս ժողովը Գալաթիա կը գումարի, որ երկու քայլ հեռի է մենէ. հետեւաբար կառք նստելու հարկ չկայ։ —**Նախագահն.** Շարունակէ՛։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Երբ Պատրիարքարանի դուռն հասայ, տեսայ որ 20-25 անձինք հաւաքուած «ժողով պիտի լինի կը պոռային», ես անոնց ըսի թէ ժողով չպիտի գումարի այսօր և անմիջապէս Պատրիարքարան ելայ. —**Նախագահն.** Կօշիկներդ հանեցի՞ր։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Ո՛չ, կօշիկներով վեր ելայ։ —**Նախագահն.** Մի՞թէ ձեր սովորութիւնն այդպէ՞ս է. ազգային բարձրաստիճան տեղ մը կօշիկո՞վ կ'ելնէք։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Այո՛։ —**Նախագահն.** Երբ վեր ելար, առաջ Գուրգէ՞ն էֆէնտիին զարկիր, թէ Փափազեան էֆէնտիին։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Ո՛չ մէկուն, ո՛չ միւսին։ —**Նախագահն,** Գաւազանդ ի՛նչ գոյն էր և ի՛նչ հաստութիւն ունէր։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Սովորական գաւազան մը, բաց գոյնով։ —**Նախագահն,** (Առ Գուրգէն էֆ.) Ի՞նչ գոյն էր գաւազանը։ —**Գուրգէն էֆ.** Բաց գոյնով ծեծ մը, հաստ գլխով, զոր ես չեմ կրնար կրել։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** (Շար.) Վեր ելայ Պատրիարքարանի սրահն, ուր կային 25-30 երեսփոխանք և 80ի չափ անձինք. Երբ խմբակի անդամք տեսան որ քան իսկ իրենց ծածուկ դարձուցած վայրկենին ես վրայ հասայ, սկսան սարսափիլ և ցրուիլ։ Յայտարարեցի թէ այսօր ժողով չպիտի լինի և մեկնեցայ, ես մէկ անձ մը ի՛նչպէս կրնամ 80 հոգիի և 25-30 երեսփոխանի մէջ մարդու մը զարնել։ —**Նախագահն,** Կառքո՞վ վերադարձար, թէ քալելով։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Առաջուց կառքին սակը վճարած և ճամբած լինելով, ոտքով վերադարձայ։ —**Նախագահն.** Գաւազանդ ինչո՞ւ վարը չձգեցիր, և հետդ վեր տարիր։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Որովհետև ետեւէս բազմութիւնը կը խուժէր, որոյ պարագլուխն էր Աբրահամ Ալփաղեան անուն որիկոյն, որ 10 փարայի համար իւր ազգը ծախել չվարանիր։ —**Նախագահն.** Ո՞վ է Աբրահամ Ալփաղեանը, այդ յիշած խմբակիդ անդամներէ՞ն է։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Ո՛չ, խմբակին վարձեալ արբանեակներէն է, և ասոր ի՛նչ տեսակ մարդ լինիլը կ'ուզեմ դատարանին յայտնել. այս՝ այն անձն է որ ասկից տարի ու կէս առաջ, 20-25 տղաքներ, ծնողքնին խաբելով, կառնու Ռուսաստան կը տանի, դրամ կորզելով։ Այդ տղաքն իրեն դրամագլուխ կընէ և Ռուսաստանի մէջ դռնէ դուռ կը մուրայ, տակ կը հաւաքէ, ըսելով թէ այս տղայք Տաճկաստանէն եկան և խեղճ վիճակի մէջ են. այսպէս Ռուսաստանի ազգայիններէն ալ բաւական գումար մը կորզելով, մանուկներն անտէր կը թողու օտար քաղաքի մէջ և կը փախչի, և ահա այս առթիւ էր որ ոստիկանութեան կողմէ Պատրիարքարանին մուտքէն ելաւ . . . . —**Նախագահն.** Այդ տեսակ մանրամասնութիւնք մեր խնդրոյն հետ առնչութիւն չունին և բացակայ անձի մը վրայ այդքան դէշ չէք կրնար խօսիլ. —**Գուլագսըզ. էֆ.** —Ես այս բաները դիտմամբ կը յիշեցնեմ, որ խմբակը և ինձ դէմ դատ բացող եթէ պատւոյ զգացում ունին։ **Նախագահն.** Դուրսը կրնաք շատ բան խօսիլ, բայց ո՛չ դատարանին մէջ։ Այժմ ինձ սա՛ ըսէք թէ ձեր այդ խմբակ ըսածն Օսմանեան կառավարութեան և ազգին դէմ դաւադրող մարմի՞ն մ'է։ **Գուլագսըզ. էֆ.** — Ո՛չ կառավարութեան դէմ, ո՛չ ազգին դէմ, այլ իրենց մասնաւոր շահուն ծառայեցնել կուզեն ամէն բան։ —**Նախագահն.** Ուրեմն խնդիրն ընդհանրութենէ կելնէ և մասնաւորութեան կը մտնէ։ Արդ, դառնալով բուն խնդրոյն, ըսել է որ դուք բնաւ չէք զարկած Գուրգէն էֆէնտիին։ **Գուլագսըզ. էֆ.** բնա՛ւ։

Յայնժամ Նախագահն հրամայեց բարապաններուն որ ներս բերեն Գուրգէն էֆ.ի երեք վկայներն՝ որք էին Տիգրան էֆ. Սէթեան, Նշան էֆ. Գաբաղաշ (երեսփ.) և Գէորգ էֆ. Վարդանեան (երեսփ.)։ Երբ վկայք ներս մտան, դատաւորք և նախագահն ոտքի ելան և Աւետարան բերել տալով, երդում ընել տուին վկայից՝ իրենց բսելիքներուն ճշդութեանն համար։ Ապա վկայք դուրս հանուելով, զատ զատ սենեակներու մէջ դրուեցան, և մի առ մի ներս հրաւիրուելով, իրենց վկայութիւնները տուին, հաստատելով Գուրգէն էֆ.ի դանակոծուած լինելը։ —**Նախագահն** (առ Գուլագսըզեան էֆ.) Ի՞նչ բսելիք ունիք. այս մարդիկ ահա վկայութիւն կուտան՝ Աւետարանի վրայ երդնլով, թէ նոյն օրը ծեծած էք զԳուրգէն էֆ։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Այդ անձանց վկայութիւնք կարեւորութիւն չեն կրնար ունենալ, վասն զի առաջինը Պատրիարքարանէն հրաժարեցուցեալ պաշտօնեայ մը լինելով, այդ խմբակը միշտ շողոքորթելու պարտաւոր է, որոյ շնորհիւ կը յուսայ օր մը վերահաստատուիլ պաշտօնին վրայ։ —**Նախագահն.** Պատրիարքարանի պաշտօնէից ամսականներն ո՞վ կը վճարէ։ —**Գուլագսըզեան էֆ.** Ազգը կը վճարէ, բայց միշտ այս մարդոց ազդեցութեան տակ կը գործեն։ Ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ այս կարգի անձանց վկայութիւնը, որոց մին այժմ [illegible] (դասատու) է, միւսը կէս-փաստաբան, և երրորդն ալ [illegible] եկած անձնչան սեղանաւոր մը որ դեռ երեք օր առաջ ինէ 10 ղրշ. առաւ և չվճարեց ցարդ. կը խնդրեմ տէ՛ր նախագահ, հարցուցէք թէ ինչո՞ւ չտար։ —**Նախագահն** Այդ մեր խնդրոյն հետ վերաբերութիւն չունի։ (Առ Գուրգէն էֆ.) Ուրիշ վկայներ ունի՞ք։ —**Գուրգէն էֆ.** Ես դանակոծուած ժամանակս այս 3 անձինք միայն հոն էին, իսկ Փափազեան էֆ.ի դանակոծուած ժամանակ 10-12 հոգի կային, որք ցրուեցան։ Բայց ես պատրաստ եմ կէտ առ կէտ հերքել Գուլագսըզեան էֆ.ի բոլոր փաստերն և խօսքերը, որք սուտ ու սխալ են հիմնովին։ —**Նախագահն** յայտնելով թէ այսօր ժամանակ չկայ այդ փաստերը լսելու, ընդհանուր դատախազին կարծիքն հարցուց։ —**Ընդհ. դատախազ** ոտք ելնելով, յայտնեց թէ Փափազեան էֆ.ի դանակոծուելուն խնդիրն ինքը կը առանձնէ, բստ որում Փափազեան էֆ. բողոքած չէ դատարանին. նոյնպէս ինքը կառանձնէ տարիւ մը առաջ Մ. Գուլագսըզեան էֆէնտիին կողմէ ռէվօլվէր քաշուելուն խնդիրը։ Եւ պահանջեց որ մարտ 29ին, Փափազեան էֆէնտիին դանակոծման ներկայ գտնուող անձինք ի վկայութիւն հրաւիրուին յաջորդ նստին։ Յ. Գուրգէն էֆ. նախագահին պահանջմամբ, խոստացաւ նոյն օրը դատարանին բերել Մասիսի այն թիւն՝ ուր հրատարակեալ էր Ազգ. ժողովոյ յետաձգման ազդն։

Յետ որոյ, Նախագահն յայտնելով թէ դատին շարունակութիւնը առաջիկայ հինգշաբթիի թողուած է, ատեանը փակեց ժամը 8½ին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝ Միւլքիութեան աստիճան տրուեցաւ Օգոստ. Սուլթանին թիկնապահ Թէվֆիք փաշայի։

Թարիք կը գրէ թէ պաշտօնէից ամսականաց անպայման վճարման համար՝ գաւառներուն խիստ հրաման գացած է, որպէս զի պէտք եղած դրամը շուտով հասցնեն։

Հօվալէներու համար ելեւմտից պաշտօնատան մէջ կազմեալ Յանձնաժողովոյ Նախագահն է ընդհանուր հաշուեից համարակալ Սիւլէյման էֆէնտի, և անդամ են ելմտական խորհրդոյ անդամ Րիզա էֆէնտի, և ինչպէս ծանուցած եմք՝ պաշտօնատանց կողմանէ նշանակեալ պաշտօնեայք։ Յանձնաժողովոյն պաշտօնն է՝ գաւառներէն հին պահանջից հաշուէն գալիք դրամի արդարութեամբ բաշխել Հօվալէներու համար։

Յունաստանի օսմանեան պատուիրակութեան քարտուղար կարգեցաւ Մինէճեան Օննիկ էֆէնտի, որ ուրիշ քանի մը յանձնաժողովոց մէջ պաշտօն վարած է յաջողակութեամբ։

Կ'ըսուի, թէ Պրուսայի նահանգին համարակալ Ճէմալ պէյի պիտի յանձնուի՝ Ռուսումաթի վերատեսչութեան համարակալութեան պաշտօնը։

Մայրաքաղաքիս անգլիական հիւպատոս Պ. Ֆաւէթ՝ երէկ Պոլիս հասաւ։

Ներքին, արտաքին, ելեւմտական, զինուորական պաշտօնատանց և պետական խորհրդոյ դիւանաց Ապրիլ ամսաթոշակին վճարումն սկսաւ երէկ։

Աւստրիական դեսպանն և Պորտուգալի գործակատարն երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ տեսնուեցան մեծ Եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին հետ։

Ահմէտ Համտի և այլք ընկերացեր, և կառավարութենէն արտօնութիւն խնդրեր են Սէլանիկի եղերքը չոգենաւ բանեցնելու համար։

Կ'ըսուի, թէ Րէժիի վարչութիւնն առաջարկեր է առեւտրական նախարարութեան, որ փակեալ գործարանաց ծխախոտք իրեն վաճառուին՝ ծխախոտի մենաշնորհոյ միջոցաւ որոշելի գներով, և նախարարութիւնն ի նկատ առած է սոյն առաջարկութիւնն։

Փիլիպպէէն վերջին լուրեր կը ծանուցանեն թէ քաղաքին պատերուն վրայ ազդարարութիւններ փակցուեր են, որք կպատուիրեն բնակչաց պատրաստ գտնուիլ «Ասիական հրոսակներու» արշաւանաց դէմ։ Այս ազդարարութիւնք, որք միանգամայն քաղաքին ամէն կողմը բաշխուեր են, անիմաստ գրութիւն մ'են ծայրէ ի ծայր, բայց նպատակ ունին ահ և չվստահութիւն ազդել ազգին ժողովրդեան և երկիրը խռովութեան մէջ ձգել։ Յայտնի չէ տակաւին թէ ո՞վ են այս անտեղի բայց չարակամ գրութեանց հեղինակները։

Այս կիրակի գիշեր, Տ. Դուլէմճեան էֆի. դերասանական խումբը Բերայի Քաղաքապետական Թատրոնին մէջ պիտի ներկայացնէ Արիֆին հիլէսի Թուրքերէն օբերան, առաջնորդութեամբ Չուխաճեան Տիգրան էֆէնտիի։ Այս գեղեցիկ խաղը որ այնքան մեծ ընդունելութիւն գտած և սքանչացում գրաւած է տարիներ առաջ, երբ կը ներկայացուէր մայրաքաղաքիս զանազան կողմերը, և մինչև 276 ներկայացման հասած, վերստին ձեռք կառնուի այս անգամ, մեծ խնամով և պատրաստութեամբ։ Յուսալի է որ թատերասէր հասարակութիւնը գոհ պիտի մնայ և պիտի քաջալերէ Հայ դերասանական խումբն։ Նոյնպէս վաղը՝ շաբաթ գիշեր, Գատը գիւղի թատրոնին մէջ պիտի ներկայացուի Լէպլէպիճի Հօրհօր օբերան, նոյն խմբի կողմէ։

Պոլտուին Ծովակալին Պոլիս գտնուած միջոցին, Վեհ. Սուլթանին հրաւիրանօք ամերիկեան Լանգաստըր չոգենաւին նուագածուք կայսերական պալատն երթալով, զանազան եղանակներ նուագեցին։ Վեհ. Սուլթանն յոյժ ախորժելով այդ նուագածուաց յաջողակութենէն, իւրաքանչիւրին մէկմէկ զոյգ ոսկի կոճակ և մէկմէկ ոսկի գնդասեղ նուիրեց, 3-400ական ֆրանք արժողութեամբ։ Անոնց մէջէն նուագածու մը այնքան զմայլելի կերպիւ սրինգ կը նուագէր, որ Վեհ. Սուլթանն ուշադրութեամբ ունկն դրաւ և հաճեցաւ իսկ քանի մը խօսք ուղղել անոր. միանգամայն փափագ յայտնեց որ կայսերական խմբին մէջ մտնէ այս երիտասարդ նուագածուն։ Պոլտուին ծովակալը փութաց անմիջապէս պատասխանել թէ Ն. Վեհափառութեան կամքը թող լինի։ Այժմ պալատան նուագածուաց խմբին յարկին մէջ, մասնաւոր խուց մը կբնակի այս ամերիկացի բաղդաւոր երիտասարդն և 10 ոսկի ամսաթոշակ պիտի առնայ։

Վեհ. Սուլթանն հանգուցեալ Միտհատ փաշայի ընտանեաց վիճակին վրայ տեղեկութիւն հարցուցեր է, բստ պիտոյից միայն ամսաթոշակ մը յատկացնելու համար։

[illegible] կը պատմէ թէ Գոնեայի Նէվ-շէհիր գաւառակին կառավարական քարտուղար Նազիֆ և Աթա էֆէնտիները, կառավարչին անհոգութենէն խրախուսեալ, անիրաւութիւններ կը գործեն և զրկանք կը պատճառեն խեղճ բնակչաց։ Անոնք թէև քանիցս բողոքած էին Գոնեայի կուսակալին, բայց իրենց խնդիրն անլսելի մնալով, ոմանք հարկադրեցան Պոլիս գալ, և նախընթաց օրն աղերսագիր մատուցին Բ. Դրան։ Աղերսագրին կցուած է ընդարձակ տեղեկագիր մը որ յիշեալ երկու պաշտօնատարաց անկարգութիւնները կը թուէ, յայտնելով միանգամայն որ թէև կուսակալին հրամանաւ Նաֆիզ, Աթա և Ապտուլլահ էֆէնտիները, ինչպէս նաև վարչական ժողովոյ անդամներէն Ահմէտ Աղա պաշտօնանկ եղած էին, բայց վերահաստատուեցան իրենց պաշտօնի մէջ և բստ առաջնոյն կը նեղեն աղքատ ժողովուրդը։ Այս յոռի վարչութեան պատճառաւ աւելցած է նաև չարագործաց թիւն։ Աղերսատուք ի վերջէ կը յայտնեն թէ այս պաշտօնատարք մեծաքանակ գումարներ կը պարտին կառավարական սնտուկին. միայն Նազիֆ էֆէնտիի և եղբօրը Պէքիր էֆէնտիի պարտքն է 160,000 ղշ և 10 տարի է որ այս գումարը չպահանջուիր։

Րէժին յառաջագոյն որոշած էր որ Գրդ. աստիճանի ծխախոտք գիւղերը միայն ծախուին, բայց նոր տնօրինութեամբ մը Համեմատ, Պրուսայի և Գոնեայի գաւառաց ամէն կողմերը պիտի ծախուին այս ծխախոտք։

Պրուսայէն կը գրեն առ [illegible] թէ շաբթուս մէջ երկրաշարժ պատահելով, գիւղի մը պատը փլեր է և 7 տղայք փլատակաց ներքեւ մնացեր են։ Օգնութիւն հասնելով, տղայք դուրս հանուեր են, որոց 5ն ապրելու յոյս կայ, բայց 2ը մահամերձ են։

Երկուշաբթի Պանտրմա, Երտէք և Պալըքէսէր ալ գետնաշարժ պատահեր է, և առաջնոյն մէջ քանի մը քարուկիր վաճառատանց պատեր ու Այի-Եօրկի եկեղեցւոյն քիւն, իսկ երկրորդին մէջ պատ մը և վաճառատուն մը փլեր են։

Չորեքշաբթի առաւօտ Հայ մը Պէշիկթաշի նաւամատոյցէն չոգենաւ նստած ժամանակ ծովը ինկաւ, բայց նաւակներ հասնելով, ազատեցին։

Յունական [illegible] լրագիրն, Տնօրէնին հիւանդութեան պատճառաւ չհրատարակուիր։

Իտալական կառավարութիւնը տարեկան 20 հազար ֆրանքի գումար մը յատկացուցած էր մայրաքաղաքիս մէջ վարժարանի մը հաստատման համար ուր ձրիապէս պիտի կրթուին իտալացի տղայք։ Իտալական հիւպատոս Պ. Սիմէէթի, որուն յանձնուած էր այս որոշման գործադրութիւնը, Բերայի մէջ մեծ տուն մը վարձած և բոլոր պատրաստութիւնները տեսած է վարժարանին բացման համար։

Թրիեստի թղթաբեր չոգենաւն երէկ գիշեր Եւ. ժամ 6ին անցնելով Տարտանէլէն, Պոլիս հասաւ այս առաւօտ. Մարսիլիոյ թղթաբեր չոգենաւն ալ անցաւ Տարտանէլէն, այս առաւօտ ժամը 2ին։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Նէօլօգօսի երէկի թուոյն մէջ հետեւեալները կը կարդանք. «Երէկ Ֆէնէրի Պատրիարքարանին երկու վարչական մարմինները ընդհանուր նիստ ըրին, յորում ի նկատ առնուեցան Պատրիարքարանի ատենախմբին և Արդարութեան նախարար Հասան Ֆէհմի փաշայի միջև Ազգային-եկեղեցական առանձնաշնորհմանց վրայ տեղի ունեցած երկար բանակցութիւնները։ Ժողովք յիշեալ մասնախմբին առ Նախարարն ըրած դիտողութիւններն արդարացի գտնելով՝ որոշեց Ս. Տեղապահի ձեռամբ խնդրել Բ. Դրան, թէ Պատրիարքարանը խնդրոյն ծագմանէն ի վեր իւր առ կայսերական կառավարութիւն յղած թագրիրներովը գծած ուղւոյն մէջ յարատեւելէ զատ ոչինչ կրնայ գործել, և աղաչել հայրախնամ կառավարութեան որ բարեհաճի իրաց նախկին վիճակը վերահաստատել, որով Ազգը կարող լինի որ առաջ իւր Պատրիարքն ընտրել և խիղճերը հանդարտին: Պատրիարքական Տեղապահ սրբազանն երէկ (չորեքշաբթի) դատական նախարարին երթալով՝ ժողովոյն առաջումն հաղորդեց Ն. Վսեմութեան, և նորա հետ ժամէ մ'աւելի խօսակցելէն զկնի վերադարձաւ Պատրիարքարան:»

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Այս օրուան

ԱԺԱՆՍ ՌՈՒԹԵՐ

Լոնտոն 15 մայիս.

Այս առաւօտեան լրագիրք, մանաւանդ Թայմզ, երկար յօդուածներ կը հրատարակեն Եգիպտական դեսպանախորհրդոյ վրայ, և կը պահանջեն որ դեսպանախորհրդոյ վիճաբանութիւնք ելմտական խնդրէն անդին չանցնին:

Պերլին, 15 մայիս

Վիլհէլմ կայսրն, որ բոլորովին ապաքինած է, Վիզպատէն երթալու խորհրդէն հրաժարեցաւ:

Աթէնք, 15 մայիս

Թագաւորն աստ հասաւ այսօր: Ի մօտոյ Թոմթուա պիտի երթայ գիւղագնացութեան, ուր պիտի մնայ քանի մը շաբաթ: Ապա օտար երկիր ուղեւորութիւն մը պիտի ընէ:

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Նիւ-Եօրք, 14 մայիս

Այսօր Պօրսային մէջ ընդհանուր երկիւղ մը ծագեցաւ, ծայրայեղ շահագիտութեանց պատճառաւ, և արժեթղթոց գներն 1 էն 8 % իջան: Մեթրօբօլիթէն դրամատունն կամ Պանքան իւր վճարումները դադրեցուց: (Ամերիկայի մէջ այս կարգի սնանկութիւնք այս օրերս կը յաճախեն:)

Լոնտոն, 15 մայիս

Անգլիոյ Պանքային շաբաթական հաշուեկշիռն անցեալ շաբթուան հաշուեկշռոյն բաղդատմամբ, հետեւեալ տարբերութիւնը ցոյց կուտայ:

Պատրաստ մետաղադրամ— նուազումն. անգլ. ոսկի	372,000
Պանքնօթք 'ի պահեստի — նուազումն. անգլ. ոսկի	146,000
Փոխանակագիրք և այլ թղթեր — նուազումն. անգլ. ոսկի	126,000
Պահեստի գումարոց համեմատութեան յանձնառութեանց հետ —	48 %

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Գալաթիա, 4 Ապրիլ

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Պօնսօյլուխ

Նէյլ երեկոյ գոցուեցաւ....	ղ.հկ.	9 24
Պօրսային գոցուելէն վերջը	«	9 21
Նէյլ Բերայի մէջ.....		—
Առաւօտուն բացուեցաւ......	«	9 23 1/2
Բարձրագոյն գին	«	9 24
Նուազագոյն	«	9 23
Կէս օրին	«	9 24
Փոխառութիւն 1863........	Փր.	59
» 1865......	«	54
» 1869......	«	48
» 1873......	«	45
Պօն տիւ Թրէզօր......	Անգլ. լիրա	17
Ռումէլի երկաթուղի.......	Փր.	45 50
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	375

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ.....	Անգլ. ոսկի	4 8
Քրէտի Ժէնէրալ......	Օսմ. լիրա	7 20
Պանք տը Բօնս (գուր. կոր.)		6 38
Սօս. Շանթ է վալ....	Օսմ. լիրա	3 30
Թրամուէյ	« «	3 05
Նիւ Փիք. Եգիպտական		—
Նէյլ երեկուն գոցուեցաւ		72 10
Գիշերը գործ չեղաւ		—
Այս առտու բացուեցաւ..		71 30
Կէս օրին նոյն գին		72 2 1/2

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի........	ղշ.	100—
20 Փրանքնոց	«	87 23
Անգլ. ոսկի	«	110 4
Պրիմիյ	«	51 10
Բօլ Իմբերիալ	«	90 6
Ռուսի թղթադրամ	«	8 92 1/2
Թալէր	«	—
Ֆիօրին	«	9 05
Մէճ. արծ. (տարբ.)	«	108 4
Հինգնոց	«	102 20
Մէթալիք	«	100 25
Պղինձ	«	780 —
Թղթադրամ......	«	1750 —
Վէցնոց......	«	102 35

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն 14 Մայիս ժամ 5 վ. 15 երեկոյ

Անգ. Պօնսօլիտէ գոցուեցաւ....	101 5/8
Օսմ. « բացուեցաւ....	8 11/16
« « գոցուեցաւ....	8 5/8
Օսմ. փոխառութիւն 1865	10 7/8
« « 1869	9 5/8
« « 1871	68
« « 1872	17 1/2
« « 1873	8 5/8
Փոխառ. 1877	80 3/4
Պանք Օթօման	16 3/8
Ռուսական փոխառ. 73......	93 1/4
Եգիպտ. միացեալ (իւնիֆիէ)	64 7/8
« առանձն. (բրիվիլէժիէ)	90
Տայրա Սանիէ	63
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)......	89 1/2
Հունգ. պարտաթուղթ 1877	103 1/8
Փոխանակ. Բարիզի վրայ	—

Վիէննա 15 Մայիս ժ 4 երեկոյ

Փոխանակ. Լոնտոնի վրայ	122
Օսմ. Երկաթուղի	21 80

Բարիզ 15 Մայիս ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ 4 1/2 % ...... բաց	107 97 1/2
« « 3 % բաց	78 95
Օսմ. Պօնս. բացուեցաւ	8 77 1/2
« « գոցուեցաւ.քրն. կտ.	8 80
Օսմ. փոխառութիւն 1863......	—
« « 1865......	—
« « 1869......	49
« « 1873......	43
Օսմ. Երկաթուղի	45
Օսմ. Ռէժիի բաժնեթուղթք	577 50
Պանք Օթօման	663 73
Քրէտի Լիոնէ	571 25
» Ֆօնսիէ	1327 50
Բաժնետոմս Լիոնի (կուր. կոր.)	1250
Սուէզի ջրանցք	2115
Ռուսական 5% 1877ի	97 1/2
Իտալական Ռանթ	97
Արեւ. Ռուս. (Ռիւս Օրիան.)......	—
Եգիպտական միաց. դոյ	330
Սպանիական (արտաքին)......	61 1/4
Բրիօրիթէ Թիւրք	381 25
5 % Հելլենական	367 50
Չեք Լոնտոնի վրայ......	25 18
Օսմ. Ռէժիի բաժնեթուղթք......	

ՓԱՐԻԶ ՓԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

15 Մայիս ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանս. Ռանթ 5 1/2 %......	107 83 3/4
Օսմ. «	8 77 1/2
« Երկաթուղի	— —
Եգիպտական միացեալ......	326 25

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

Բաբերդ, 18 ապրիլ.

Տիգրիսի հովտին գլուխը կամ Անթիտաւրոսի վերեւի անցքին բերանը զետեղուած է, Բաբերդ: Հարաւակողմէն կը բղխին վտակք Տիգրիսի և քանի ինչ հարկատուք Եփրատայ, իսկ ի հիւսիսոյ՝ քաղաքէն իբր 6 ժամ հեռու Արածանի խաղաղ ընթացք մը կ'ընէ դէպ յարեւմուտս միանալու իւր փոքր եղբօր Ֆրատին, որ իսկն է Եփրատայ արեւմտեան բազուկը:

Ջրային առատ տուրք չտային Արածանւոյ Բաբերդի լեռն ու ծործորը, Խարպերտակ, Հնձորա դետ և Խերխեխ թէ պարունը ծոփ ամբրած էին ջուրը, ահա այդ ժամանակ նոքա երկրագործին թանկ օժանդակ մը լինելէ յետոյ նմանօրինակ ծառայութեան մը կը հասանէին և Բերդկու ջրին (Արածանի) համար, ուրիշ առեններ ցամքած կը լինին:

Թօզըր Անգլիացի հմուտ ճանապարհորդը Խոսլիան սայծառ հորիզոնի մը տակ Բաբերդի Վէշալան աշխարհ անունը կը տայ, և իրաւ, լեռ, բլուր և բարձրաւանդակք դաշտերին մին միւսին ծրագրին ուսումնասիրած բնակութեան յարմար յոյժ գեղեցիկ դիրք մը սաեղծած են: Անտիտաւրոսէ դուրս ելած շատաւիղներ որպիսիք են. Հաչքար-պայալա, Չէլէմիկ, Մայրամ լեռ, Ս. Զաքար եւ դաշտին մէջն ու շրջապատը խոնարհ ու մեղմիվ վեր ելած հրապուրելի մի տեսարան կ'ընծայեն աչաց: Առաջին երկու դիծք բաժակ են ծովակի քաղաքին հարաւ կողմը ձգուած և սիրակարոյ պարիսպ դաշտին մի մեծ մասին՝ Ուզ-Օվայի:

Բաբերդ ընդարձակ դաշտավայր մ'է, բարձր ծովու մակերեւէ ոտնաչափ անգլ. իբր 3000:

Քաղաքը լեռ և լեռան դրից վրայ՝ տիրող երեւոյթ կը պահէ դաշտային բնակութեանց բոլորին ալ վրայ. բայց դժբաղդութիւն է, որ նա չունի իր առանձին սերձանքը. Նեղ և անմաքուր փողոցներ, դերբուկ ելեւէջներ, տուն, վաճառանոց և արհեստաւորի կայան եղող տեղեր մեծ մասամբ հին ոճով մը վեր առնուած՝ առնք կը նմանին կամ բոլորը կը ադեղցնեն բազմաթիւ դասաւի մը այն ինչ տեսակ քաղաքակրթութեան ատրճանաչափ: Գիւղօրէք են թուով իբր 360 խառն բնակութեամբ, միայն քրիստոնեայ կը հշուեն ըստ վիճակագրական հաշուութեամբ մը 30 հազար: Փոթորվորդի զբաղում գլխաւորաբար երկրագործութեան և վաճառականութեան վրայ կը կայանայ, վերջին ժամանակներ այդ երկու իսկ կենսական ճիւղաւորութիւնք անկման դատապարտուած՝ հասարակ սուգ կը տիրէ սիրտը վաճառականին եւ երկրագործին:

Մէղրէ.—Տեղական կառավարութիւնն է երրորդ կարգի կուսակալութիւն, որոյ պաշտօնատունք են Մէղերէի կամ Մամուրէթիւլազիզի մէջ քաղաքէն մէկ ժամ հեռու դէպի հարաւ արեւմուտք: Մէղերէ ոչ գիւղ է ոչ քաղաք և եթէ գինքն իր ծընած անունով վեր առնենք, նա այն ժամանակ հողով ջրով առենք մասնաւորաց սեփականութիւնը կամ ագարակն եղած կը գտնենք ի սկզբան 25–30 տուն բնակչօք երկրագործ դասէ. ապա մերձակայ գիւղէրէ աղքատ ընտանիքներ և մաս մը նաև դաղթականք Ակնեայ ազգայինները աղուսականք ճնշում, տաճիկ բաւականին չէն բնակավայր մը կը գործեն զանի:

Հանի Խըգէթ բազայ Խարբուրդ խուճուխ սատղաբանելով, փոխեր է զայն և անոր Մամուրէթիւլազիզ անուան գործածութիւնն հրամայեր է ամբողջ վիճակին համար, այժմ միայն Մէղերէ այդ նոր անունով ճանաչի:

Այս գիւղաքաղաքն ունի աւելի քան 500 տուն բնակիչ այլ և այլ բաժանմունք Հայ, Թուրք, Լատին, Կաթոլիկ եւ բողոքական, լատինք իրենց վանքն և կաթոլիկներ մի առանձին վանքատուն զետեղած, և գարուչիններով ամէնքն ալ ջերմեռանդ հպատակք Բողոքականդի, 35–40 տարիներէ ի վեր կայմ և հաստատ կը պահեն իրենց իսկ կոչումն ու դրութիւնք Մէղերէի մէջ իբր ի Կեդրոնի: Շրջեցեն են ասոնց պաշտաման տեղերը՝ եկեղեցիք, բայց եկեղեցիներու կուշտը՝ տեղեր որ ինքեանք վարժարան կը կոչեն և ուր կը յաճախեն շատ անգամ մերինները իսկ խումբերով ուսանողներ — համոզիչ են անկեղծութեանը և ուսուցիչ — տիրացուք դժբաղդ խնամարկութ այդ ժլչեալ հաստատութեանց:

Մէղերէի բողոքականք ժողովարան մը միայն ունին, ասոնց վարժարանը Մէարիֆի կողմէ փակ հրատարակեցաւ մի անգամ ընդ միշտ Մէարիֆի սիրոյն առած օրէն՝ այդ տեղ՝ գոյութիւն կստանայ մի բիւշտիէ գեղեցիկ համբաւով մը, թուրք, և դաշ. լեզուաց ուսուցումն աշխատութեանց գլխաւորն եղած է հօն, հայ լեզուի համար ալ խօսք կար որ մասն պիտի տային դանել այս վարժարանն որպէս հաւատարիմ հպատակաց և հայրենակիցներու լեզու, դեռ մինչեւ այսօր չեղաւ մեկ սատղութեան մը հանդիպել, բանը առաւել վայրի կամքէն կախումն ունի եղեր, վարժարանն տեսչութեան է առաջարկեր խնդիրը. բարի և ազատամիտ անձնաւորութեան մը համարում կը վայելէ կրթական այս թուրք պաշտօնեայն: Տեսանողաց թիւն է Բիւշտիէ 60 70. քրիստոնեայ ուսանողք ևս կը պահեն թիւ մը նշանակելայն մէջ:

Այս տեղի հայոց համար պատուաբեր չէ՛ իր հրապարակի վրայ իրենց դրութեան վերաբերմամբ բան խօսիլ. ունին երկու եկեղեցի Ս. Սարգիս և Աստուածածին, առաջինոյն կից բացած էին դըպրոց մը ի սկզբան երեք վարժապետներով իւրաքանչիւրն իր ճիւղին համար կանչուած, և կար ասոնց ընթացքը դծով ծրագրիր, կանոնագիր և տեսչութեան մեծ կարեւորութեան մը մէջ, չէր անցած դեռ երկար ժամանակ, ամեն բան իր առջի վիճակը դառաւ:

Դպրոցը հիմայ մէկ վարժապետ միայն մնացած է, այն եւ իւր 9 ամիսի չափ անվճար թողուած ամսականները ձեռք բերելու խնդրովը կցբաղի կառավարութեան դռները: Յ. Յ.

ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Առեւտրական այն ընդհանուր մրցման պատճառաւ, որ տեղի կունենայ զանազան ազգաց միջև, ո՛ և է ճիւղի մը մէջ միոյն կամ միւսին ամենափոքր մէկ յառաջադիմութիւնը մեծ կարեւորութիւն կըստանայ: Այս տեսակէտով, հետաքրքրութենէ զուրկ չհամարուին թերեւս Գերմանիոյ և Ֆրանսայի թղթատարութեանց նամակաղնոց վրայ բաղդատական քանի մը տեղեկութիւններ՝ զոր վաճառական մը հաղորդած է առ Թան:

— «Գերմանիոյ մէջ 15 կրամ ծանրութեամբ նամակի մը գինն է 12 1/2 սանդիմ, և 30 կրամ նամակի մը գինը 25 սանդիմ: Ֆրանսայի մէջ նոյն ծանրութեամբ նամակաց համար կը վճարուին 15 և 30 սանդիմ, որով % 17 առաջին շահ մը կը տեռնուի ի նպաստ Գերմանիացւոց: 30 կրամէն անդին, Գերմանիոյ նամակաց գինը նոյնը կը մնայ, ինչ որ ալ լինի անոնց ծանրութիւնը, մինչեւ 250 կրամ. իսկ Ֆրանսական նամակաց գինը կանոնաւորապէս կաւելնայ մինչեւ 2 Ֆրանք 50 սանդիմ: Հետեւաբար դերմանացի վաճառական մը կարող է ստուար ծանրութեամբ նամակ մը յանձնել թղթատարութեան, որ պարունակէ տունկերու, կամ այլ նիւթերու օրինակներ, առանց 25 սանդիմէն աւելի ծախք վճարելու, մինչ Ֆրանսայի մէջ բաւական դումար մը կը վճարուի նոյն ծրարին համար: Նոյնպէս աչքի զարնող տարբերութիւններ կան օրինակներու, հրէշարանականներու, յայտարարութեանց կամ այլ տպուած թղթերու առաքմանց գնոյն մէջ. օրինակի համար 500 կրամ ծանրութեամբ տպեալ թղթերու ծրարի մը համար Ֆրանսայի մէջ 25 սանդիմ կը վճարուի, մինչդեռ Գերմանիոյ մէջ կը վճարուի 1 1/4 սանդիմ: Թղթատարական ստանով դրամ զրկելու համար ևս հետեւեալ տարբերութիւնները կան երկու երկիրներուն մէջ.

Ի Գերմանիա 125 Ֆրանք զրկելու համար կը վճարուի 0 Ֆր. 25 սանդիմ
250 Փ. զրկ. համ. կվճար. 0 Ֆր. 2,75 սան.
400 Փ. » » » 0 Ֆր. 50 »
Ի Ֆրանսա 125 Ֆր. զրկելու համար կը վճարուի 1 Ֆր. 25 սանդիմ. 250 Ֆրնք զրկ. համար կը վճարուի 2 Փ. 50 սանդ. 400 Փ. զրկ. համ. կվճար. 4 Փ. 00 սանդ.

Տարբերութիւնն այս չէ միայն. Գերմանիոյ մէջ, թղթատարով զրկուած դրամը տուն կը բերեն կը վճարեն, 0 Փ. 0625 սանդիմի ամենաչնչին տուրք մը (դրեթէ 10 1/2 փարա) առնելով. այս առաւելութիւնը կայ նաև դրամածրարներու (կռուպէ) վրայ: Օրինակի համար, գիւղն ես, նամակաբերը տունդ կուգայ, տալը կը յանձնես, ընդունագիրը կառնես, և թղթատարական պաշտօնատունը կը զրկէ զայն իւր հասցէին: Դիւրին է դուշակել թէ այս եղանակը որքան օգտաւէտ կընծայէ մանաւանդ հողագործ դասուն որ հակառակ պարագայի մէջ, պիտի պարտաւորէր բաւական ճամբայ երթալ և ժամանակ կորսնցնել: Թղթատարական ծրարներու (կոլի) առաքման գործողութիւնք մանաւանդ այնպիսի կանոնաւորութեամբ կարգադրուած են, որ գերմանական վարչութիւնը մեծապէս կը գերազանցէ զֆրանսականն: Նախ, ասի թղթատարութեան ճիւղին վերաբերեալ գործ մ'է, և ոչ թէ երկաթուղեաց վերաբերեալ. հետեւաբար Գերմանիոյ մէջ ծրարք կը զրկուին մինչեւ ամենափոքր աւաններն իսկ, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ երկաթուղեաց գծին վրայ գտնուած կեդրոններէն շատ հեռու չկրնար զրկուիլ: Երկրորդ Գերմանիոյ մէջ թղթատարական ծրարք մինչեւ 5 քիլօ ծանրութեամբ կընդունուին, իսկ Ֆրանսայի մէջ 3 քիլօ, Գերմանիոյ մէջ ինչ ալ լինի տեղաց հեռաւորութիւնը, կը վճարուի 0 Փր. 85 սանդիմ, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ 75 քիլօմեդրէն քիչ հեռաւորութեան համար կը վճարուի 0 Փր. 31, 25 սանդ. իսկ աւելի հեռաւորութեան համար 0 Փր. 62,5 սանդ: Հետեւաբար Գերմանիոյ մէջ 15 քիլօ ծանրութեամբ 3 հատ ապրանք, 75 քիլոմեդր տեղ զրկելու համար, կը վճարուի 0 Փր. 93,75 սանդ. կամ 1 Փր. ,75 սանդ. եթէ հեռաւորութիւնն աւելի մեծ է, մինչդեռ Ֆրանսայի մէջ 4 Փրանքէն պակաս դնով չկատարուիր նոյն առաքումն. տարբերութիւն, առաջին պարագային մէջ 78 % և երկրորդ պարագային մէջ 56 % շահ մը ի նպաստ Գերմանացւոց: Կարգ մը ապրանքներ, օրինակի համար տուփի մէջ չոր ձկներ, և այլք որք թղթատարական ծրարով կը զրկուին, այս դիւրութեանց և աժանութեան պատճառաւ, չափազանց տարածուած է ասոնց առեւտուրն: Գերմանիոյ մէջ կայ նաև «արագընթաց» (էսբրէս) թղթատար մը, այսինքն եթէ 0 Փր. 51,25 սանդ. սովորական գինէն աւելի վճարես, թղթատարական կառավարութիւնն հանձնելով, առաքեալ կը յանձնուի անմիջապէս իւր հասցէի տունը, գիշերուան կամ օրուան ո՛ր միջոցին ալ լինի, առանց որոշեալ ժամուն սպասելու: Այս կարգի նամակները թղթատարութեան պաշտօնատունք չեն երթար, այլ նամակաբաշխը կառքին մէջ, պայուսակէն կառնէ կը տանի զայն ուղղակի: Երկաթուղեաց կայարանաց մօտ գտնուող նամակատուփերը կը բացուին կառաշարքին ճամբայ ելլելէն ճիշդ մէկ վայրկեան առաջ. բացի ասկէ, Գերմանիոյ մէջ երկաթուղեաց կայարանք ամէն ժամանակ և ամեն մարդու առջեւ բաց լինելուն, նամակատէրը եթէ տուփը փակուած դտնէ, կարող է կայարանէն ներս վազել, և կառքին տուփին մէջ նետել իւր նամակը, նոյն իսկ մեկնած միջոցին: Այս զանազան օրինակներէն կը տեսնուի թէ Գերմանիոյ թղթատարական վարչութիւնը ո՛ր աստիճան դիւրութիւն կ'ընծայէ վաճառականութեան և արհեստից զարգացման:»

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐԵՒԵԼՍ

(Մեր Կովկասեան յատուկ Թղթակցէն)

Տիֆլիս չոգենաւ, 24 ապրիլ

Կը մեկնինք Տրապիզոնէն երբ արեւը կակսի մարը մտնել. օդը չարաճճի նըպաստաւոր է մեզ: Ծովը շատ հանդարտ, հովը մեղմիկ: Զանգակը կը զարնէ և կը բոլորինք սեղանին շուրջը: Ֆրանսացի երկու ընկերակիցներ ունինք որոց մին հայերէն կը խօսի, իսկ միւսն բոլորովին հայ է, Փիլիպոսեան էֆէնտի, մի լաւ երիտասարդ. որուն տեսակցութիւնն ինձ մեծ ախորժ կը պատճառէ եւ մեզ կ'ընկերանայ մինչեւ Պաթում:— Շոգենաւի մը սեղանը խօսակցութեանց աշխարհագրականի մը կրնայ համարուիլ: Աշխարհիս ամեն անկիւններէն փորձառութիւններ անդ հաւաքուած են: Մեր առաջին նաւապետը Սիննօու Պալլօ մեծերած է երեսուն տարուան փորձառութիւն մը, չկայ նիւթ մը որ իրեն անծանօթ լինի, կը խօսի մի քանի լեզուներ, այցելած է աշխարհիս ամեն կողմը, խօսելու այնքան ախորժելի ձեւ ունի որ զմեզ կը հմայեցնէ: Երեսուն տարի է նաւապետութիւն կ'ընէ եւ երեւակայեցէք թէ ինչե՛ր տեսած է, ինչ բիւրաւոր անձանց տեսակցութիւնը ըրած է. կենդանի համայնագիտական բառարան մ'է. թէպէտ խօսելու ոճը զուարճալի, բայց դատողութիւններն լուրջ եւ խոհական. Հայոց վրայ, մեր ընկերական դըրութեան վրայ այնպիսի սուր դիտողութիւններ կ'ընէ որ կ'ապշիմ. վերջապէս հրամանատար Սիննօու Պալլօ թանկագին նախագահ մ'է մեր սեղանին՝ և սիրուն ընկեր մը—

Այս օրուան խօսակցութիւնս երաժշտութեան վրայ էր, բայց գիտենք թէ սեղանի մը խօսակցութիւնը ո՞ւր կը վերջանայ, քաղաքականութեամբ շարունակեցինք և թէ ի ժամանակ զուարճալեօք վերջացուցինք: Ձեզ կարծեր որ օտարազգեաց ներկայութեան, երբ խնդիրը քաղաքականութեան վրայ է, հնար լինի հայու մը չվիրաւորուիլ սրտին խորէն, եւ չլալ: Ես ալ այսպէս կ'ընեմ, թէպէտ յոյս մը, հաւատք մը այս դառն վայրկեաններն մոռցնել կուտայ: Փիլիսոփայական սեղանն երկու ժամ կը տեւէ եւ գիշերային գիւթիչ տեսարանը քիչ մը վայելելով, վերջին գիշերնիս է, կ'իջնեմ սրահը գրել հաղորդելով այս տողերն, առտուն կանուխ Պաթումէն քօսթին տալու:

Այս առաւօտ երբ Տրապիզոն հասանք, առաջին փափագս էր այցելել ազգային վարժարանը, որուն տեսչութիւնը յանձնուած է Մեղաւորեան էֆէնտիի: Տրապիզոն կանանչներու մէջ կորած իւր ճերմակ տուներովը ինձ կը յիշեցնէ Շիրազը, և բարեկամք ցոյց կուտային այն պողոտայն որ կը տանի կ'առաջնորդէ դէպ ի Կարին, Վան և այլուր. մեծամաշձիկ անհարթ մը այդ պողոտային տալով, կ'երթամ դէպ ի դպրոցը անցնելով բաւական գեղեցիկ ճանապարհներէ և հրապարակէ: Յօրմէ հետէ մեկնած եմ դպրոցէն, աւան և չորս տարիներ են, առաջին անգամն էր որ դպրոց մը պիտի մտնէի մի քիչ ուսումնասիրելու նպատակաւ: Մի քանի դասատուներ առաջնորդ եղին ինձ հիւրընկալութեան սենեակն ուր մի քիչ վերջն եկաւ գիրուկ, սիրուն դէմքով, երկայն մազերով Թէօֆիլ Կօթիէի նմանութեամբ կորած, մի երիտասարդ: Քանի մը վայրկեան ինձ մոռած էլ հարկ եղաւ որպէս ի այս նոր օրինակ դէմքին ներքեւ ճանաչեմ մեր փառելի նիշար, վսեմ Մեղաւորեանը: Բարեբաստ երկիր մ'է այս Տրապիզոնը ուր նիշար դասատուները կը գիրնան. ահա՛ նորօրինակ երեւոյթ մը, եւ տարօրինակ, վասն զի Մեղաւորեան պատուէրը կարգի սիրտ կը հատցնէ դպրոցին վրայ. կը խոստովանիմ նաեւ որ բոլոր դասատուներն ալ բաւական առողջ եւ գիրուկ վիճակի մէջ տեսայ: Ահա՛ յանձնարարութիւն մը Պօլսոյ բոլոր [illegible] դասատուաց: Մեղաւորեան էֆէնտիի ընկերակցութեամբ երկու ժամու չափ մի առ մի այցելեցի բոլոր դասարաններն: Աշակերտներուն ձեւ, կազմը, զգեստներն բոլորովին նոր էին ինձ համար: Զորս հարիւր տղայոց մէջէն ի բաց առնելով նորածիլ մանկանց դասարանը ուր 50ի չափ մանկունք կան, միւս 350 աշակերտաց մէջ միայն երեք գեղեցիկ տղայ տեսայ, միւսներն ո՛չ մին մեր խաչոյին համապատասխան է: Շիտակ ճակատներ, սեւի ձեւով գլուխներ, կլոր աչքեր որոց ճերմակներն ուռած դուրս ինկած են, խոշոր քիթեր, աւելի լայն քան թէ երկայն, եւ սակայն այս ամենուն հետ մէկտեղ բոլոր այս տղայներն մի այնպիսի լրջութիւն, մի այնպիսի ծանրութիւն ունին որ խելքն սիրելի կը լինին: Իրենց դիմագիծներն քննելով ըմբռնեցի թէ այս տղայներն լաւ սերունդ մը պիտի կազմեն, ուստի շատ չզայրինք որ Տրապիզոնցի տղայք զուրկ են կանոնցի գեղեցկութենէ: Սակայն ամենափոքրիկ տղայոց նորածիններուն մէջ գեղեցիկներ շատ կան այնպէս որ այդ դասատուն երեք չորրորդը կրնայ գեղեցիկ սեպուիլ: Լաւ կը լինէր ուսումնասիրել թէ Տրապիզոնցի ծընողներն ի՞նչ դարման դտած են որ 5–6 տարիէ ի վեր կարող կը լինին գեղեցիկ արտադրութիւններ ընել: Անշուշտ Արուեստահանդէսէ մը պարգեւ ընդունելու փափաքէն չեն շարժած: Անցնինք: Բայց ո՛չ, աղջիկներն չմոռնանք: Աղջկանց վարժարանին մէջ 220 աշակերտ կայ եւ կըրնամ առանց չափազանցութեան ըսել թէ՝ 180ը գեղեցիկ են, սիրուն և համակրելի: Այս որ պատմէ մը. երանի՛ Տրապիզոնցւոց:

Մանչերն այնքան տեսակ տեսակ ըղջեւաներ հագած են որոց թուահամարն յնելը բաւական տեղ պիտի դրաւէ, մեծամասնութիւն շալէ՛ կ'հագնէր, բայց հետզհետէ կ'աներեւութանայ կըսեն: Աղջիկները դրեթէ միօրինակ հագուած են:

Մանչերու դպրոցը երկու մասի բաժնուած է, նախակրթարանական յարկ և ուսումնարան: Նախակրթարանը երեք տարւոյ բաժնուած է, իւրաքանչիւր տարին երկու դասի: Ուսումնարանի ընթացքն հինգ տարի է: Ուսումնարանի աշակերտներն 10 էն 14 տարեկան են, բացառութիւն է մի քանի 16–17 տարեկան տղայներ: Եղած քննութիւններէն գոհ մնացի, կը սորվին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Թուրք լեզուներն, մի քանի գիտութեանց սկզբունքներն, թուաբանութիւն. լաւ յառաջադիմութիւն ըրած են գծագրութեան մէջ, աղէկ աշխարհագրացոյցներ կը գծեն. դասատուութեան մեթոտները լաւ են մի քանի գիտութեանց սկզբունքներուն վրայ աշակերտաց բաւական տեղեկութիւններ տուած են: Վերջապէս տեղի չեն տար Պօլսոյ դպրոցաց: Ձմեռնամ ըսել թէ՝ դպրոցին մէջ մաքրութիւն կը տիրէ, տղայք վրանին գլուխնին մաքուր պահած են, նոյն իսկ ամենէն աղքատներն: Այս ալ նորութիւն մը կըրնանք նկատել Պօլսոյ համար:

Մեղաւորեան էֆէնտի իւր մասնաւոր խնամոց առարկայ ըրած է նախակրթարանը, և մեծ օժ կուտայ փոքրիկ տղայոց դաստիարակութեան լաւ ուղղութիւն մը տալու: Մեղաւորեան էֆէնտիի հետ կը խօսէինք թէ՝ վերջապէս այդքան տղայներն ի՞նչ պիտի ընեն, հետզհետէ ալ կը հասնին: Մեղաւորեան էֆ. իւրեն կէտ նպատակի դրած է համոզել ծնողներն որ իրենց տղայոց արուեստ ուսուցանեն և այս մասին չկանայեր ո՛ և է համոզում: Նախակրթարանի տղայք երբ վերջացնեն իրենց երեք տարուան ընթացքը և մէկ տարի ալ ուսումնարանէն առնեն, այնպիսի մէթոտով կրթուած պիտի լինին որ գործաւորի մը կենաց անհրաժեշտ համարուած, նոյն իսկ անհրաժեշտ չհամարուած ուսմանց վրայ բաւական գաղափար պիտի ունենան, և երբ գործատուններ մտնեն պիտի գիտնան կարդալ, գրել, թուաբանութիւն, պատմութիւն, քերականութիւն, և ուրիշ բաներ, լաւ հայեր և լաւ մարդեր պիտի լինին: Այս նպատակին յաջողութիւն մաղթենք և ուրիշներն ալ նորա օրինակին հետեւին: Մարմնամարզութեան լաւ խնամք կը տանին և երբ «դիր» բառը կը հնչուի մեծ ու փոքր ամէնն ալ կուրծքերնին կը ցցնեն և առնական խրոխտ ձեւ մը կառնեն որ բաւական խնդում և հրճուանք պատճառեց ինձ: Երաժշտութեան ալ կարեւոր տեղ մը տրուած է, ինչպէս նաև աղջկանց վարժարանին մէջ ալ երաժշտութիւնը իրեն արժանաւոր տեղը գըրաւած է, մանաւանդ կան այնպիսի աղջիկներ որք լաւ ապագայ կը խոստանան:

Դպրոցներն կը կառավարուին Հոգաբարձութեան մը ձեռօք, որ դոյա նիւթական պիտոյքն կը հոգայ եւ պէտք եղած դրամը կը պատրաստէ: Հոգաբարձութիւնը 400 ոսկւոյ տարեկան գումար մը յատկացուցած է Մեղաւորեան էֆէնտիի. այս գումարին վրայ կ'աւելնայ տարեկան 80 ոսկւոյ գումար մը արտաքոյ կարգի հասոյթներէ: Բայց դժուար կը լինի այսքան գումարով մը դպրոցին բոլոր ծախսերն հոգալ, պէտք է գիտնալ թէ առնէ առաջ տարեկան ծախսն 700 ոսկւոյ կը յանգէր. եթէ հիմա 480 ոսկւով կը գոցուի, պատճառն այն է որ Տեսուչ էֆէնտին առ այժմ ամեներէն իրեն համար փոխարինութիւն մը չընդունիր ինչպէս նաեւ Գծագրութեան եւ Ֆրանսերէնի դասատու Միքայէլեան Յովսէփ էֆէնտի գրեթէ ձրի կ'աշխատի: Անտարակոյս այս տեղեկութիւններն մեծ գոհունակութիւն պիտի պատճառեն ամենուս, սակայն այս այսպէս չկրնար շարունակել, վերջապէս տարւոյն վերջը մինչեւ կրնան շարունակել ըստ իմ կարծեաց, ուրեմն պէտք է պատրաստութիւն տեսնել: Դպրոցը միայն 500 ոսկի հաստատ եկամուտ ունի իւր կալուածներէն, 200 ոսկի ալ աշակերտաց թոշակներէն կը գոյանայ, որով ըսել է 700 ոսկւով շատ լաւ կերպով իւր ծախսերն կարող է հոգալ: Սակայն աղջկանց վարժարան մը կառուցանելու համար 1000 ոսկի պարտք եղած է և այս եկամուտներուն մէկ մասը կը յատկանայ աղջկանց դպրոցի շէնքի պարտքն վճարելու. Այժմ դեռ 80 ոսկի վարձք կուտան: Ամբողջ եկամուտէն 500 ոսկի պարտքի կը յատկանայ, ասկէ, 80 դպրոցի վարձք, 120 դըլխաւնար, 100 տոկոս, բայց թէ 80 ոսկին ալ չպիտի տան և թէ տոկոսը պիտի նուազի հետզհետէ, որով Տեսչութեան գումար մը պիտի կարենայ մնալ. եթէ Մեղաւորեան էֆէնտի այս նեղ պարագայներու մէջ յանձնառու չլինէր այս ծանր պաշտօնն ստանձնելու կարծեմ թէ դպրոցը բաւական խեղճ վիճակի մէջ պիտի մնար. ուրեմն շնորհակալ լինինք իրեն, բայց միայն շնորհակալութեամբ չգոհանանք:

Մեղաւորեան էֆէնտի ուսումնական խորհուրդ մը կազմած է երկու աւագ դասատուներու հետ միասին, Թումանեան Պօղոս էֆէնտի որ հայերէնի և պատմութեան դասատու է, և Յովսէփ էֆ. Միքայէլեան աշակերտ Ռափայէլեան վարժարանի, դասատու գծագրութեան և Ֆրանսերէնի, որ միանգամայն Պարսից հիւպատոսարանին թարգմանն է:

Վերջապէս դպրոցէն ընդհանուր գոհունակութիւն ունեցայ, և շատ բան կայ գրելիք բայց երկար կը լինի: Արդէն երբ մէկ կողմէն կը գրեմ, միւս կողմէն բոլոր ընկերակիցներս [illegible] վրայ կը խօսին. իտալական հիւպատոսը, նաւապետը իրենց տեսած բոլոր կանանց գեղեցկութիւններն կը դրուատեն, կամ տըգեղութիւններն կը պարսաւեն, Հնդուբացի կինը և Բաթումի աղջիկներն անընդմէջ կը գովեն: Պատմութիւններն չեմ կրնար պատմել: Ուրեմն կրօնական պատմութեամբ աւարտեմ: Տրապիզոնի Համշէնական հայոց աղջիկներն ու կիներն ապաշխարանաց ենթարկուած են, մեծ ապաշխարանաց, բայց ոչ ամէն կիներն ու աղջիկներն, այլ ոճրագործներն: Ի՞նչ ոճիր կրնան գործած լինել: Սոսկալի բան: Նոր-Կիւրակէն այս կողմերն չեմ գիտեր Հայոց ո՞ր վանքին տօնն է, և մի քանի Համշէնական աղջիկներ և կիներ ուխտի կերթան: Այս սոսկալի ոճիրն տեղւոյս Յիսուսեանց խղճահարութիւնը կը վրդովէ. աղջիկներն պատժոյ կ'ենթարկուին 200 [illegible] իրենց օրագրութենէն կորսնցնելով, իսկ կիներն կը դատապարտուին օրը հարիւր անգամ վարդարան դարձնել: Մէկ վարդարանը 50 ողջոյն քեզ և հինգ հայր մեր է կը բաղկանայ, որով խեղճ կիները օրը 500 ողջոյն քեզ և 50 հայր մեր պիտի ըսեն մի քանի շաբաթներ, սակայն հոգինին պիտի փրկեն:

Կուզէ՞ք Յիսուսեանց այս խղճահարութեան բուն պատճառն իմանալ: Քանի որ Լուսաւորչեան վարժարանը լաւ վիճակի մէջ է, Յիսուսեանց վարժարանը կը կորսնցնէ իւր աշակերտներն որք աստի կուգան, նոյն իսկ այսօր մէկ աշակերտ մ'ալ եկաւ երբ ես դպրոցն էի: Այս դաս մ'է մեզ թէ ի՛նչպէս կարող ենք մի քիչ աշխատանօք մրցման մէջ յաղթանակ տանիլ:

Վերջին անգամ երթամ սեւ ծովուն վրայէն լուսինը փայլելը, վաղն առաւօտ Պաթում կը հասնինք, ալ Տփխիսէն կըսկսիմ գրել կամ հեռագրել:

Ա. Ա.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Ելեկտրականութեան յաղթանակը. — Հինգ տարիէ ի վեր, Պիրմանիոյ կայսրն Թէյպայով, լուսաւորել կուտայ իւր պալատն ելեքտրական կանթեղներով: Այժմ եւս, ի Պիրմինկհամ, հնդիկ իշխան մը Թէյպայով կայսեր օրինակին հետեւելով սկսած է իւր բիւրեղեայ ու ադամանդեայ գահն զարդարել ելեքտրական բարդերով, որք գիշեր ժամանակ լուսաւորելով զարդարուն ու ճոխ գահը՝ աննկարագրելի ու հրապուրիչ երեւոյթ մը կը պարզեն մարդկային անզօր աչաց առջեւ:

Ուրախալի է տեսնել թէ՝ ելեքտրականութեան գործածութիւնը կ'ընդհանրայ այնպիսի երկիրներու մէջ, ուր քաղաքակրթութիւնը այնքան ծաւալեալ չէ:

Հեռատեսութիւն. — Մարդը կարծուածին չափ այնքան սրատես չէ, երբ բաղդատենք գիշատիչ թռչնոց ու միջատից ոմանց հետ: Փորձերն հաստատած են թէ՝ բարձրաթռիչ արծիւ մը կրնայ որոշել ի հեռուստ նշմարած մարգի մը վրայ եղող կենդանւոյ մը մարմնոյն գոյնը և կամ նորա տեսակը:

Կը գտնուին այնպիսի միջատներ, որք ի մասին հեռատեսութեան անհուն առաւելութիւններ ունին մարդոց վրայ:

Նաւաստիք, գիւղացիք, նա մանաւանդ վայրենիք ընդհանրապէս աւելի սրատես կը լինին քան քաղաքացիք: Առողջապահական օրինաց համեմատ աչաց լաւ գործածութիւնը և հանապազօրեայ սովորութիւնք յոյժ կընպաստեն հեռատեսութեան:

Արաբացին և Եւրոպացին Սահարայի անապատաց մէջ երկուքն ի միասին ի հեռուստ կը նշմարեն առարկայ մը որ Եւրոպացւոյն համար սեւ կէտ մ'է միայն. իսկ Արաբացին այդ կէտին ի՛նչ լինելն կը հասկնայ և առանց վայրկեան մ'իսկ կորսնցնելոյ, ընդ իւր և ընդ նմա եղած հեռաւորութեան հաշիւը անմիջապէս կուտայ:

Հեռատեսութեան մասին հիանալի օրինակներ բաւ են գաղափար մը տալու մեզ տեսանելեաց զգայարանքին զօրութեան վրայ, որ կը տարբերի ըստ կլիմայից եւ ըստ աշխարհաց:

Վրանժէլ իւր «Ճանապարհորդութիւն ի Սառուցեալ Ովկիանոս» անուն գործոյն մէջ կը յիշէ անձ մը որ գիշեր ժամանակ երկնից կամարին վրայ մեծ աստղ մը այլ փոքր աստղերը կլլելը տեսած էր: Վերոյիշեալ անձը, կ'ըսէ մեծանուն հեղինակը, նշմարած էր նաեւ Արամազդայ արբանեակներուն խաւարմունքն:

Հումպօլտ իւր Քօզմօս անուն գործոյն մէջ կը յիշէ Շեօնքի անուանեալ դերձակ մը, որ Արամազդայ արբանեակները տեսած էր:

Պրօքայի արձանը. — Ֆրանսացիք, կ'ըսէ եւրոպական թերթ մը, եղական յատկութիւն մը ունին, այն է գնահատել աշխատութիւնքն այնպիսեաց որք գիտութեան կը զոհեն իրենց կենաց մեծագոյն մասը:

Հազիւ թէ վերջերս Պրօքա գիտնոյն մահուան յաջորդեցին մի քանի ամիսներ, և ահա ըստ առաջարկութեան Փարիզեցւոց, քաղաքապետութեան վերջին ժողովոյն մէջ որոշուեցաւ արձան մը կանգնել ի յիշատակ ողբացեալ Պրօքայի Ս. Ժերմէն ծառուղւոյն վրայ:

Եթէ Ֆրանսացւոց գովելի այս ընթացքը շարունակուի, կ'ըսէ վերոյիշեալ թերթը, արդեօք մի քանի տարուան մէջ ո՛րքան արձաններով պիտի զարդարուին Փարիզու ծառուղիները:

[illegible]. — Պատմութիւնք կը յիշէ այնպիսի անձեր որք տարօրինակ յիշողութիւններ ունեցած են: Սոքա ցարդ կը մնան իբր անմոռանալի օրինակներ ի մասին սրամտութեան: Միհրդատ, ըստ Օլիկէլի, 22 լեզու գիտէր. իսկ ըստ Բլինի, 40 լեզու: Կրնաս երեւակայել, ազնիւ ընթերցո՛ղ, թէ ինչպիսի բանականութեամբ օժտեալ լինելու է նա որ 40-50 լեզու կարող ըլլայ խօսիլ:

Հինգետասներորդ դարուն՝ Բիքօ տը Լա Միրանտոլ և տասն և իններորդ դարուն մէջ՝ Լէյպնից և Հալլէյ զարմանալի օրինակներ էին սուր յիշողութեան մասին:

Միւլլէր անուն գերմանացի մը 20 լեզու գիտէր և Քարտինալ Մեցցոֆանդի 50 լեզու կը խօսէր:

Կը պատմեն նաեւ թէ՝ Սքալիժէր բերանացի սորվեցաւ «Հոմերոսը» քսան և մէկ օրուան մէջ, Մանճիամելէ անուն երիտասարդ հովիւ մը առանց գրոյ և հաշուոյ, կրնար միլիոններ գումարել ու բազմապատկել մտաւոր կերպով ի մեծ զարմացումն Ֆրանսացի ակադեմականներուն:

Բոլորովին սխալ է կարծելն՝ թէ ծերութիւնը կը տկարացնէ մարդկային յիշողութիւնը նորա զօրութեանց նման: Արդարեւ ճշմարիտ չէ վերոյիշեալ կարծիքը որովհետեւ փորձերն մեր այս ըսածին միակ ապացոյցն են: Տեսնուած է 100-120 տարեկան ծերուններ որոց յիշողութիւնը բնաւ խանգարած չէ մինչ ցվերջին վայրկեան իրենց կենաց:

Քաթոն յոյն լեզուն ուսումնասիրեց ի խոր ծերութեան: Հումպօլտ ութսուն տարեկան հասակին մէջ Քօզմօս անուն գիտական գործ մը ի լոյս ընծայեց: Եւ միթէ աւելի ճշմարիտ ու բացայայտ ապացոյց չէ՞ դարուս տիեզերահռչակ բանաստեղծն՝ մեծանուն Վիքթոր Հիւկօ որ թէպէտեւ այժմ 82 տարեկան է բայց իւր միտքըն տակաւին ծերացած չէ՞ և իւր բարձրաթռիչ երեւակայութիւնք կը գործէ անդադար, ծնունդ տալով բանաստեղծական վսեմ ու մեծաճոխ բացատրութեանց ներքին և արտաքին աշխարհի երեւոյթից վրայ:

Սոսկալի թուահամար մը. — Այժմ Եւրոպա, գիտական ակմբոց ու կաճառաց ուշադրութեան առարկայն եղած է 1883 տարւոյ վիճակագիրն զոր հրատարակեց վերջին ժամանակներս մի տիեզերահռչակ բժիշկ: Ի գիտութիւն մեր ազնիւ ընթերցողաց կը քաղենք հետեւեալ թուահամարը վերոյիշեալ վիճակագրէն որ ակմբոց մէջ մեծ աղմուկ հանած է:

«Գերմանիոյ մէջ, իւրաքանչիւր տարի 40,000 անձ կը մեռնի ոգելից ըմպելեաց չարաչար գործածութեան համար: Ի Ռուսիա, 10,000. ի Պելճիքա, 4,000. ի Ֆրանսա, 1,500: Իսկ ամենէն շատ ոգելից ըմպելիք գործածող երկիրն ԱՄԵՐԻԿԱՅՆ է. ութը տարուան ժամանակամիջոցին մէջ, ի Միացեալ Նահանգս, երեք հարիւր հազար անձինք մեռած են գինեմոլութեան պատճառաւ:

Ամուսնութեան տարիք. — Հետեւեալ ցուցակը որ ամուսնացելոց առաջնորդը կրնայ նկատուիլ, ամենայն ճշդապահութեամբ ի գործ կը դրուի Եւրոպացի ազգերէն:

Աւստրիա. — Ամուսնացեալք պարտին լինիլ 14-15 տարեկան:

Հունգարիա. — Կաթոլիկ, այր 14 տարեկան. կին, 12 տարեկան: Բողոքական, այր, 18 տարեկան. կին, 15 տարեկան:

Ռուսիա. — Այր, 18 տարեկան. կին, 16 տարեկան:

Թուրքիա. — Մասնաւոր օրէնք մը չկայ այս մասին:

Իտալիա. — Այր, 18 տարեկան. կին, 15 տարեկան:

Բրուսիա. — Այր, 18 տարեկան, կին, 14 տարեկան:

Ֆրանսա. — Այր, 18 տարեկան. կին, 15 տարեկան:

Պելճիքա. — Նոյն:

Յունաստան. — Այր, 18 տարեկան. կին, 16 տարեկան:

Սպանիա. — Այր, 14 տարեկան. կին, 12 տարեկան:

Սաքսոնիա. — Այր, 18 տարեկան. կին, 16 տարեկան:

Ռումանիա. — Այր, 18 տարեկան. կին, 16 տարեկան:

Զուիցերիա. — Այր, 20 տարեկան. կին, 17 տարեկան:

Կապոն նահանգին [illegible]. — Մի քանի տարի յառաջ Կապոն նահանգին մէջ հազիւ 400 գործաւոր կը գտնուէր: Սակայն այսօր այդ թիւն կրկնապատկուած է. այժմ Բրուէն ու Բօնկօյէն գաղթող գործաւորաց թիւը 1000ի կը մերձենայ:

Շնորհիւ քաղաքակրթութեան ըրած ջանից, տարուէ տարի երկրին առողջական վիճակը զգալի կերպով կը բարուոքի: Վաճառականութիւնը եւս յառաջացման վիճակին մէջ կը գտնուի. 1882ին, Կապոնի նաւահանգիստն հասած է 56 նաւ, որոց 10ը գերմանական, 18ը անգլիական, 18ը աւստրիական, 6ը ֆրանսական, 2ը ամերիկեան, 1ը նորուէկեան, իսկ վերջինը 28,400 թոն կշռող խաղական շոգենաւ մ'է:

Ժամանակէ մ'ի վեր Կապոնի մէջ գերմանացի գործաւորներ ընկերութիւններ հաստատած են, որոց նպատակն պիտի լինի նոր ուղիներ բանալ ի դիւրութիւն ճանապարհորդաց:

Յապագային, հողագործութիւնը եւս կարեւոր դեր մը պիտի խաղայ երկրին մէջ հողին արգասաւորութեան պատճառաւ. սակայն առ այժմ յետադէմ վիճակի մէջ է մշակութիւնը, որովհետեւ գործելու արի բազուկներ կը պակսին: Ցաւալի է թէ այդ պակասն ալ պիտի լնու ի մօտոյ Եւրոպացին:

Մ. Մ.

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Եթէ ապակեայ շիշեր և ամաններ, որոց մէջ ձէթ լեցուցած էք, աղտոտած են և կուզէք մաքրել, առէք մեծ քանակութեամբ ապակեխոտ (եափրշան) որ սովորաբար հին պատերու վրայ կը բուսնի և դրէք աղտոտ ամանին կամ շիշին մէջ: Յետոյ ջուր լեցնելով, ուժով շարժեցէք և մաքրեցէք վրան մինչեւ որ ձէթին հետքն անգամ չմնայ: Ապակեխոտը բորակ կը պարունակէ, զոր պատերէն կառնու, և բորակն, ինչպէս յայտնի է, մաքրող նիւթ մ'է:

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ

ՇԱՀԱՆԷ

Մաթպախը ամիրէնին ալթը այյըդ խուսուսի իչուն եէմի ալընաճագ օլան եաղ սէպզէօնինին գարարը գաթիսի իչուն մայիսը բուլմին եէտինճի փաղար իրթէսի կիւնի վիրիլէճէյինտէն իթպու իթմէյէ թալիպ օլանլէրըն եէվմի մէզքիւրտէ խազինէի խասսայի շահանէէ պուլունմալէրի իլան օլունուր:

300 մայիս 3 1—3

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԴԵՐ

... Խմբագրապետ Տէր.

Վարդանանց Ս. Եկեղեցւոյս Օծման և 'ի նպաստ Համանուն վարժարանիս հաստատեալ Ուսումնասիրաց Ընկերութեան տարեդարձից հանդէսն՝ այս տարի եւս 'ի 6 Մայիս յառաջիկայ կիւրակէ օր չքեղ կերպով կատարելու դիտմամբ՝ հրամանաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր՝ հրաւիրեալ է Կարնոյ Առաջնորդ և Բերայի առժամեայ Քարոզիչ՝ Գեր. Մաղաքիա Ծ. Վ. Օրմանեան Ս. Հայր՝ առ ի պատարագել և ի մխիթարել համայն բարեպաշտ ժողովուրդս:

Հաճեցէք Տէր, ներկայս հիւրընկալել՝ Ձեր Ազգօգուտ Լրագրոյ մի երկու աւուր թերթի մէջ և ընդունել մեր խորին յարգանաց հաւաստեն:

Ի Դիմաց Առժամեայ
Թաղ. Խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Մ. Գուլէկեան Բ. [illegible]
Ֆէրի-գիւղ 2 Մայիս

Ներկայ [illegible]

ՃԱՇԱԿ

ԱՐԴԻ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
Ծաղկաքաղ յաշխարհիկ լեզուէ

Բ. Տպագրութիւն, փոփոխեալ և խիստ ճոխացեալ

Աշխատասիրութեամբ Ա. ՓԻՓԻՐՃԵԱՆԻ

Սոյն ընդարձակ հաւաքածոյքն, որ արդի Հայ Մատենագրութեան ամենէն նշանաւոր հեղինակաց գործերէն քաղուած է, ունի ընդարձակ յառաջաբան մը և կը պարունակէ բազմաթիւ ազգային հեղինակաց կենսագրութիւնք, գրական, պատմական, գիտարանական և աշխարհագրական պիտանի ծանօթութիւնք, որ անհրաժեշտ են այս տեսակ գրքի մը համար:

Սոյն աշխարհաբար հաւաքածոյքն որ երկար ժամանակեայ աշխատութեանց արդիւնք է, խիստ օգտակար կերպով պիտի կարենայ գործածուիլ բոլոր հայ վարժարանաց մէջ ամէն կարգերու:

Նիւթոց ընտրութիւնն, առատութիւնն ու զանազանութիւնն և աստիճանաբար դասաւորութիւնն սոյն դասագրքին ամենէն մեծ առաւելութիւնքն են, որք մեծապէս օգտակար պիտի ըլլան հայ ուսանողին և երիտասարդին և ամէն հայ անհատի որ կը փափաքի գաղափար մ'առնուլ իւր ազգային արդի դրականութեան վրայ:

Ամբողջ գործն, որ 400 երեսներէ կը բաղկանայ, պիտի հրատարակուի երկու մասերու բաժանեալ:

Ա. Մասը կը հրատարակուի երկու շաբաթէն.

Բ. Մասը կը հրատարակուի յունիս վերջ.

Գին իւրաքանչիւր մասի 5 ղրուշ արծաթ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՒՐՈՒ-ՉԷՇՄԷ

Յառաջիկայ մայիս 6 ի կիւրակէին Գուրու-Չէշմէի Երեմեան Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ տօնին առթիւ, յետ աւարտման Ս. Եկեղեցւոյ ըստ սովորութեան հանդէս պիտի կատարի գիւղիս չքեղ մի պարտիզին մէջ, և ժամը ճիշդ 6 ին պիտի սկսի սեղանը:

Կարգադիր մասնախումբը թէ նուագածուաց և կերակրոց ընտրութեանց և թէ հանդիսականաց հանգստութեանը և երթեւեկութեանց դիւրութեանը համար ամեն նախահոգ կարգադրութիւններն ըրած է:

Սեղանի տոմսակաց գինն է մէկ արծաթ մէճիտիյէ և կը գտնուին Ս. Եկեղեցւոյս բանկալը, յանձնախմբի անդամոց և մասնաւորապէս Պոլիս Պահչէ-գաբու [illegible] Թորոսեան Զարեհ և Մահմուտ-բաշա Շամտանճի Թագւորեան Կարապետ էֆէնտիներու քով:

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՇԱՐԺՈՒՄ

Մասն

Բովանդակութիւն. — Ներսէս Սրբազան. — [illegible] իմաստասէր մը և Նոր իմաստասիրութիւնն. — Մակբէթ. — Տաղարան, Առ Վաղամեռիկն Ապրօ Տիգրան, Առ Նազինա. — «Արեւելք» օրագիր:

Տարեկան բաժանորդագինն է՝
Մայրաքաղաքիս համար դհ. 20
Օտար երկրաց և գաւառաց համար « 26

Բաժանորդագրութեան տեղին է Արամեան գրատուն Յակոբեան խան, և Հավուզլու խան:

ԾԱՂԻԿ

ԱՐԴԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

[illegible]

ԵՂԻԱԶԱՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ի պէտս վարժարանաց

Այս դասագիրքը՝ աշխարհիկ լեզուի ընտրելագոյն հեղինակներու ամենէն գեղեցիկ հատուածները իրենց պարունակած բոլոր քերականական, գրագիտական, գիտարանական, պատմական, աշխարհագրական և այլ գիտելիքներովը աշակերտաց ընծայելով՝ մէկ հատիկ գիրքն միջոց է Հայ լեզուն և գրականութիւնը ուսումնարանի գրեթէ բոլոր կարգաց ուսուցանելու և ազատելու ազգային մանկտւոյն միտքը տարիներով զբաղեցնող [illegible] անօգուտ և սպանիչ գրութեանց:

Բոլոր կարող դասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այս նոր գործին վրայ:

Գին 8 ղրշ.

Կեդրոնատեղին Արամեան և Գաւաֆեան գրատուններն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 1884

Հայկական գեղագրութեան «Փարիզեան տպագրութիւնն» ժամանակէ մ'ի վեր սպառած լինելով՝ այս անգամ նորա զգալի պակասն լեցնելու առաջադրութեամբ հրատարակուած է «Հայկական գեղագրութիւնն» յորում կամփոփուին գործածական և զարդարուն ամէնտեսակ գրեր նաեւ ֆրանսերէն զանազան տեսակ գրեր՝ իբրեւ կարեւոր յաւելուած:

Հակառակ թղթին ազնուութեան և վիմագրութեան մասին տարուած մեծ խնամոց՝ խիստ աժան գնով կը վաճառուի 5 ղրշի:

Կը գտնուի մասնաւորապէս Արամեան և Գաւաֆեան գրատուններն:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
Գին 3 դահեկան

Վարժարանաց և շատ ծնողներու համար մասնաւոր գանձ կը լինի:

Կը գտնուի ամեն գրավաճառաց քով. կեդրոնատեղին է Հայոց Միացեալ ընկերութեանց գրասենեակն, Կալաթա, Կէօչէ օղլու խան թիւ 12:

Այս դասագրքին վաճառումէն գոյացած շահուն մի մասը Հայոց Միացեալ ընկերութեանց յատկացեալ է:

ԴԱՐՆԱՆ ՄԻ ԱՍՈՒԴ
ՆՈՐԱՎԷՊ
Գրեց Օր. [illegible]

Զմիւռնիա, Տպագրութիւն Մ. Մամուրեան. Կը գտնուի Պոլսոյ հայ գրավաճառաց քով:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՎԷՅ
ԹԷ ՈՐ ԱՄՈՒՍՆԱՑՆԵԼՈՒ ԱՂՋԻԿ ՄԸ
ՈՒՆԵՆԱՅԻ
Թարգմ. Ֆրանսերէնէ

Սոյն գրքին գինը 5 ղրուշէն 3 ½ի իջած է և կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատուն Պոլիս, Մէրճան:

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ
ԻՄԱՍՏԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ
Աշխատասիրեաց
Տ. ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Զմիւռնիա—Տպագրութիւն Տէտէեան
Գին 7 դահեկան արծաթ:

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Գրեց
Գրիգոր Չիլինկիրեան

Կը ծախուի Յ. Զինճիրճեան գրատուն Մահմուտ փաշա թիւ 239:

Գին 10 դահեկան

Կը գտնուի նաեւ Բերա Վէյքի գրատունը:

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻՍ.
ԿԻՏՐՈՍԻ ԳԻՆԻ
10 ՏԱՐՈՒԱՆ

Ո՛վ որ կուզէ գնել սոյն ազնիւ և յոյժ օգտակար գինիէն, կը հրաւիրուի Պաղչէ-գափու Մաքսատան կարգը առ Պ. Զարեհ, թիւ 46: Գիները չափաւոր են:

ԷՍԻԼԷՅԻ ՍԸԹԹԻՑՆ
ՄԱ ԷՃՎԻՊԷՅԻ ԲԷՆԻՑՆ
Աշխատասիրեաց
Մ. ԱԲԻԿԵԱՆ

Սոյն գործը, որ Օսմանեան օրինաց մի համառօտագրութիւնն է, առօրեայ գործածական խիստ պիտանի խնդրոց նկատմամբ, 60 հարցում կը պարունակէ հանդերձ պատասխանեօք:

Կը գտնուի ամեն հայ գրավաճառաց քով:

ՎԱՅՐԿՆԵԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՅՑԵՏՈՄՍԵՐՈՒ

Կը պատրաստուին ազնիւ քարդերու վրայ զանազան գրերով, ի գին 100 հատը 10 դահեկան:

Փափաքողք դիմելու են Արամեան տպարան, Զագմագճըլար Յակոբեան խան:

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ
(Տօքթ. Մ. Բ. Խաթիւճեան էֆէնտիի)

ՀԱՏՈՐ ԺԳ.
Յունուար, Փետրուար և Մարտ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԵԱՆՔ
ԳԱՒԱՌԱՑԻ ԱԶԳԱՑՆՈՑ

ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ
Հատոր առաջին

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ Ւ ՖՐԱՆՔԼԻՆ

Խմբագրութեամբ Տօքթ. Մ. Բ. Խաթիւճեանի: Սոյն օգտակար գրքին առաջին և երկրորդ տետրակներն հրատարակուած են:

ՏԱՄԱՏԵԱՆ ՋՈՒԼԱՐԱՆ
Օտուն-Գափու, Թիւ 465.

Հայերէն, Տաճկերէն, Յունարէն և Լատինական ամէն տեսակ Տպագրական տառեր և զարդեր կը գտնուին պատրաստ, յոյժ չափաւոր գիներով:

Գաւառներէ և օտար երկիրներէ եւս յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ կը կատարուին, երբ հետեւեալ հասցէիւ ուղղուին մեզ

S. DAMADIAN,
Odoun-Capou, nº 465.
CONSTANTINOPLE

ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ
ԲԱՇԽՄԱՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՄԱՆ
ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՈՑ
Թարգմանեաց
ՖԷՐԱՅԻԶ—ԷՍՍԷՐԱՃԻՅԷ
Արաբական Օրինագրքէ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ն. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Զմիւռնիա—Տպագրութիւն Տէտէեան

Կը վաճառուի հայ գրավաճառաց և Պահչէ գաբու ջրավաճառ Պօղոս աղայի քով, և անոր դիմաց Աղամալեան Յակոբ աղայի խանութը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԴԵՂԱՐԱՆ
Պ. ԵՒ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ
ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան: Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալ փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-Ճամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօզիթօ) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով ընտրուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին: Ասոնցմէ զատ ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, Նորվէկիոյ շօքօլա, քօնեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին: Եկած դեղագիրք [illegible] թարմ դեղերով, և մեծ խնամով կը պատրաստուին: Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն:

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ
ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ
Պոլիս—[illegible] Թիւ 59
[illegible]

Մելքոն էֆ. Տէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց վերաբերեալ ամեն տեսակ ապրանքներ, որպիսիք են, խաւիծ սովորական, լաւ և ընտրագոյն (մարթինքա). շաքար՝ Մարսիլիոյ և Թրիէստէի. այլ և այլ տեսակ բրաբիոնճէյներէ զատ, Ֆրանսական բաւն Ֆօրինէ. Սիցիլի թարմ և ընտիր իւղ. Նաբօլիի մաքարոն. Ճենովայի և Նաբօլիի ճէհրյէ. բրինձ՝ Մարսուէյէ և Րիզօն. լուբիա և սիսեռն՝ եփուն և խիստ համեղ. անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր. օսլայ (նիշասթա) և աւարօթ. Փանտիոյ և Այվալըքի ընտիր ամառ. Լոնտոնի և Մարսիլիոյ գօլա. Ամերիկայի քարիւղ (կազ). Լոնտոնի ընտիր լեղակ (չիվիտ). քօնեաք և այլ ոգելից ըմպելիք. սօտա. թարմ ըմպազօզ և սարտին. Այվալըքի ընտիր ձէթ. Թարխանա և պուլկուր. մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուին ամեն տեսակները լաւագոյնն այն պիտանի բաներու, որք առեւտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս:

Ամեն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս:

Գիները խիստ չափաւոր են: ԱՊԱՌԻԿ ՉԿԱՅ:

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԷՀ
Ղալաթիա, Փիւրէքճիլէր փողոց, Թիւ 41